

આત્મધર્મ

વર્ષ ૦૭

સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪

Version History

Version Number	Date	Changes
001	Sept 2005	First electronic version.

આત્મધાર્મ

આસો
૨૪૭૬

સંપાદક
રામજી માણેકચંદ દોશી
વકીલ

વર્ષ સાતમું
અંક બારમો

“શ્રી સદગુરુ-પ્રવચન-પ્રસાદ”

“શ્રી સદગુરુ-પ્રવચન-પ્રસાદ” નામની ઇસ્તલિભિત સચિત્ર દૈનિક પત્રિકા ભાડરવા સુદ પાંચમથી પ્રકાશિત થાય છે; તેનું માસિક લવાજમ રૂ. ૬-૦-૦ છે. પરમ પૂજ્ય સદગુરુદેવશ્રીની અમૃતવાણીનો લાભ પ્રતિદિન મળી શકે તેવી બહારગામ વસતા ઘણા જિજાસુ-ઓની ભાવના હતી, તેથી અનેક ગામના મુમુક્ષુમંડળોએ મળીને પૂ. ગુરુદેવશ્રીનાં હંમેશનાં પ્રવચનોની પ્રસાદીરૂપે ઉપર્યુક્ત પત્રિકા કાઢવાની યોજના કરી છે. આ પત્રિકામાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં દરરોજના પ્રવચનોની તાત્ત્વિક નોંધ લગભગ બે પાનામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે, અને તે વાંચકોને મોકલવામાં આવે છે. માટે જે જિજાસુઓને પૂ. ગુરુદેવશ્રીનાં પ્રવચનોની પ્રસાદી હંમેશાં મેળવવા ભાવના હોય તેમણે રૂ. ૬-૦-૦ ભરીને ગ્રાહક થઈ જવું. જો ગ્રાહકો વધે તો આ પત્રિકાનું લવાજમ ઘટાડવાની ભાવના છે. આ પત્રિકાની મર્યાદિત નકલો જ નીકળે છે, માટે ગ્રાહકોએ તુરત નામ લખાવી દેવા વિનંતિ છે. નાનાં-મોટા ઘણાખરા ગામના મુમુક્ષુમંડળોમાં આ પત્રિકા વંચાય છે. પત્રિકાનો નમૂનો જોવા ઇચ્છા હોય તેઓએ પત્ર લખીને નમૂનો મંગાવી લેવો.

સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)

ખીમચંદ જેઠાલાલ શેઠ

છૂટક નકલ

ચાર આના

શાશ્વત સુખનો માર્ગ

૮૪

દર્શાવતું માસિક

વાર્ષિક લવાજમ

ત્રણ રૂપિયા

* ધાર્મિક મહોત્સવ સમાચાર રાજકોટ *

શ્રાવણ વદ ૧૨ શનિવારથી ભાદરવા સુદ ૫ શનિવાર સુધીના દિવસોમાં સોનગઢમાં ઉજવાયેલા ધાર્મિકોત્સવના કાર્યક્રમની ટૂંક માહિતી અહીં આપવામાં આવે છે. ઉત્સવના આઠે દિવસો દરમિયાન સામાન્યપણે નીચે મુજબ કાર્યક્રમ હતો:-

સવારે પાણી-ક શ્રી દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર વંદન.

૭-૮ાં શ્રી જિનમંદિરમાં દર્શન-પૂજન.

૮-૯ પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન.

(શ્રી સમયસારજી ગા. ૧૩ ઉપર)

બપોરે ૧૦ા-૧૨ શ્રી સમયસાર તથા પ્રવચનસારના હરિગીતની સ્વાધ્યાય (શ્રાવણ વદ ૧૪થી ભાદરવા સુદ ૪ સુધીના પાંચ દિવસ)

૩-૪ પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન (શ્રી પદ્મનંદી પચીસીના ‘ઉપાસક સંસ્કાર’ અધિકાર ઉપર)

૪-૫ શ્રી જિનેન્દ્રદેવની ભક્તિ

૬ા-૭ આરતી

૭-૮ પ્રતિક્રમણ

૮-૯ રાત્રિચર્ચા (એક દિવસ આત્મ-સિદ્ધિની સ્વાધ્યાય.)

એ ઉપરાંત ભાદરવા સુદ ૪ ને દિવસે શાનપૂજા થઈ હતી ને ભાદરવા સુદ ૫ ને દિવસે શ્રી જિનેન્દ્રદેવની રથયાત્રા નીકળી હતી. ભાદરવા સુદ ૫ ને દિવસે સાંજે શ્રી ‘આલોચના’ વંચાણી હતી, ને સાંજે પાણી-૮ સુધી પ્રતિક્રમણવિધિ થયો હતો એક બહેને આઠ ઉપવાસ કર્યા હતા તેમ જ બીજા પણ વિધવિધ દાન અને તપ વગેરે થયાં હતાં એ રીતે, દર્શન-વિશુદ્ધિના લક્ષની મુખ્યતાપૂર્વક શ્રી જિનેન્દ્રદેવની પૂજા, ગુરુની ઉપાસના, સ્વાધ્યાય, સંયમ, તપ અને દાનના વિધવિધ પ્રકારોથી સુંદર ધર્મપ્રભાવના થઈ હતી.

ભાદરવા સુદ ૫ થી શરૂ કરીને દસલક્ષણધર્મ ઉજવામાં આવ્યા હતા. ભાદરવા વદ એકમના રોજ શ્રી જિનેન્દ્ર-અભિષેક થયો હતો.

એ સિવાય સૌરાષ્ટ્રના બીજા ગામોમાં તેમ જ મુંબઈ, અમદાવાદમાં થયેલા ધાર્મિકોત્સવની ટૂંક વિગત અહીં આપવામાં આવે છે:-

અહીં શ્રી જિનમંદિરની પ્રતિષ્ઠા થયા પછી આ પ્રથમ જ ધાર્મિક-ઉત્સવ હતો, તેથી ત્યાંનાં મુમુક્ષુ મંડળે ઘણા ઉત્સાહપૂર્વક એ પ્રસંગ ઉજવ્યો હતો. હંમેશાં સવારે ૭ા થી ૮ શ્રી જિનમંદિરમાં મોટી પૂજા થતી હતી.

૮ થી ૯ શ્રી સમયસારજીનું વાંચન થતું હતું તથા ત્યારબાદ ભક્તિ થતી હતી. બપોરે ઉથી ૪ દસલક્ષણધર્મ-પ્રવચનોનું વાંચન થતું હતું અને ત્યાર બાદ ભક્તિ થતી હતી. એ ઉપરાંત હંમેશાં સાંજે આરતિ, પ્રતિક્રમણાદિ પણ ઉત્સાહપૂર્વક થતા હતા, અને પ્રભાવના પણ થતી હતી. મુમુક્ષુઓએ સારી સંખ્યામાં ભાગ લીધો હતો. પાંચમને દિવસે લગભગ ૭૫૦ માણસો થયા હતા. આ પ્રસંગે મંડળના બેનોએ લગભગ ૮૦૦ રૂ. નો ફાળો શ્રી જિનેન્દ્રદેવની રથયાત્રા વખતે ઈન્દ્રધ્વજ કરાવવા માટે કરેલ છે. ભાદરવા સુદ ૫ થી ૧૪ સુધી દસલક્ષણધર્મ ઉજવાયા હતા. જિનમંદિરમાં હંમેશાં બે વખત સ્વાધ્યાય થાય છે.

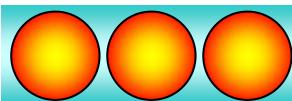
વઠવાણ કેમ્પ : ધાર્મિકોત્સવના દિવસો દરમિયાન હંમેશાં પૂજા. પ્રભાવના, આરતિ, ભક્તિ અને સવારે-બપોરે સ્વાધ્યાય થતી હતી. સ્વાધ્યાયમાં પ્રવચનસાર તથા પદ્મનંદી પચીસી વંચાતા હતા. રાત્રે ભક્તિ થતી હતી. સ્વામીવાત્સલ્ય પણ થયું હતું. મંડળના ત્રણ બેનોએ ૪-૫ ઉપવાસ કર્યા હતા. અહીં શ્રી જિનમંદિર અને સ્વાધ્યાય મંદિર તૈયાર થઈ ગયા છે, ટુંક વખતમાં શ્રી જિનમંદિરમાં વૈદિ પ્રતિષ્ઠા થશે. નવા સ્વાધ્યાય મંદિરમાં હંમેશાં બે વખત સ્વાધ્યાય થાય છે.

વઠવાણ શહેર : ધાર્મિકોત્સવના દિવસો દરમિયાન હંમેશાં પૂજા, પ્રભાવના, આરતિ, ભક્તિ તેમજ સ્વાધ્યાય થતી હતી. અહીં શ્રી જિનમંદિર તેમજ સ્વાધ્યાય મંદિર તૈયાર થઈ ગયા છે, લોકોનો ઉત્સાહ સારો છે. ને હંમેશાં સ્વાધ્યાય થાય છે.

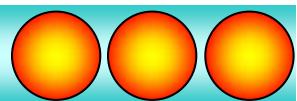
વીધીયા : ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન એક વખત શ્રી જિનેન્દ્રદેવની રથયાત્રા નીકળી હતી; હંમેશાં પ્રભાવના, પૂજા, આરતિ થતી હતી; અને સાધર્મી-વાત્સલ્ય થયું હતું. હંમેશાં સવારે-બપોરે ભક્તિ વાંચન થતું હતું, તેમજ બપોરે ભક્તિ થતી અને સાંજે ધાર્મિક કલાસ ચાલતો. શ્રી જિનેન્દ્રદેવની રથયાત્રા માટે પાલખી કરાવવા માટે ધરમશી મૂળચંદ ડગલી તરફથી રૂ. ૩૦૦ ભેટ આપવામાં આવ્યા છે. અહીં શ્રી જિનમંદિર અને સ્વાધ્યાય મંદિર થતાં મુમુક્ષુ મંડળમાં ઉત્સાહ સારો છે. હંમેશાં વાંચન, ભક્તિ થાય છે.

બોટાદ : અહીં ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન સવારે શ્રી સમયસારજી અને રે શ્રી પ્રવચનસારજીનું વાંચન થતું હતું. એકવાર શ્રી જ્ઞાન-પૂજા થઈ હતી. દસલક્ષણધર્મના દિવસો દરમિયાન સવારે શ્રી દસલક્ષણધર્મનાં પ્ર. વચનો વંચાયા હતા. હંમેશાં વાંચન થાય છે.

(વિશેષ સમાચાર ટાઇટલ પૃષ્ઠ ૩ ઉપર જૂઓ.)

સુખ વિષે વિચાર

(શ્રી પ્રવચનસાર ગા. ૨૨ ઉપરના પ્રવચનમાંથી)

હે ભાઈ, તારે સુખી તો થવું છે ને ! તો સુખના સ્વરૂપ વિષે તેં કદી વિચાર કર્યો છે ? તું એટલો વિચાર કરી જો, કે તેં જે જે પર વિષયમાં સુખ માન્યું છે તે તે વિષયમાં આગળ ને આગળ જતાં છેવટે શું પરિણામ આવે છે ? -શું તને સુખ મળે છે ? કે તેમાં કંટાળો આવી જાય છે ? ખાવા-પીવા વગેરે કોઈ પણ વિષયમાં છેવટે તો કંટાળો જ આવે છે, ને તે છોડીને બીજા વિષય તરફ ઉપયોગ જાય છે. એ રીતે, જો વિષયોના ભોગવટામાં અણગમો જ આવી જાય છે તો તું સમજી લે કે તેમાં ખરેખર તારું સુખ હતું જ નહિ, પણ તેં માત્ર કલ્પનાથી જ સુખ માન્યું હતું. જો ખરેખર સુખ હોય તો તે ભોગવતાં ભોગવતાં કદી કોઇને કંટાળો આવે નહીં. જુઓ, સિદ્ધભગવંતોને આત્માનું સાચું સુખ છે, તો તેને તે સુખ ભોગવતાં ભોગવતાં અનંતકાળે પણ કંટાળો આવતો નથી.

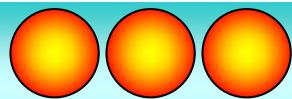
હે આત્માથી ! આત્મા સિવાય કોઈ પણ બાધ્ય વિષયમાં સુખ નથી, એ વાત જો તું જરાક વિચાર કરીને જો તો તને પ્રત્યક્ષ અનુભવગમ્ય થાય તેવી છે. જેમ કે-લાડવા ખાવામાં તેં સુખ માન્યું, -એક લાડવો ખાધો... બે ખાધા, ત્રણ.... ચાર.... ખાધા.... છેવટે એમ થાય છે કે ફેલે બસ, ફેલે લાડવા ખાવામાં સુખ લાગતું નથી. તો સમજી લે કે પાછળથી જેમાં સુખનો અભાવ ભાસ્યો તેમાં પહેલેથી જ સુખનો અભાવ છે. એ રીતે લાડવાના સ્થાને કોઈ પણ પર વિષય લઈને વિચાર કરતાં નક્કી થશે કે એ વિષયોમાં સુખ નથી પણ આત્મસ્વભાવમાં જ સુખ છે. એ સ્વભાવસુખ નક્કી કરીને તેની હા પાડ, ને વિષયોમાં સુખની બુદ્ધિ છોડ.

જેમાં ખરેખર સુખ હોય તેમાં ગમે તેટલું આગળ ને આગળ જતાં કચારેય પણ કંટાળો ન આવે; સ્વભાવમાં સુખ છે તો તેમાં જેમ જેમ આગળ વધે છે તેમ તેમ સુખ વધે છે.... તેમાં કંટાળો આવતો નથી. ને વિષય સુખોમાં કંટાળો આવ્યા વિના રહેતો નથી.

પર વિષયો બે પ્રકારના છે-શુભ, અશુભ: પાપના ભાવમાં તો કંટાળે છે ને મંદિર, ભક્તિ, દયા વગેરે શુભના ભાવમાં પણ લંબાતાં લંબાતાં છેવટે થાકે છે, ને ત્યાંથી ખસવાનું મન થાય છે. જો તે શુભમાં સુખ હોય તો ત્યાંથી ખસવાનું મન કેમ થાય ? અજ્ઞાની જીવ શુભથી ખસીને શુદ્ધમાં જતો નથી પણ શુભથી ખસીને પાછો અશુભમાં જાય છે, એટલે પર તરફના વિષયમાં જ રહીને શુભ ને અશુભમાં જ બદલે છે; પણ, ‘અત્યાર સુધી પર વલણમાં રહ્યો પણ કચારેયથી સુખ અનુભવમાં આવ્યું નહિ, માટે પર તરફના વલણમાં સુખ નથી એટલે ઈન્દ્રિય-વિષયોમાં સુખ નથી પણ સ્વ તરફના અંતરમુખ અવલોકનમાં જ સુખ છે-અતીન્દ્રિય જ્ઞાનમાં જ સુખ છે’ એમ નિર્ણય કરીને જો સ્વ તરફ વળે તો સિદ્ધભગવાન જેવા આત્માના સુખનો અનુભવ પ્રગટે, ને વિષયોમાંથી રૂચિ ટળી જાય. -આ દશાનું નામ ધર્મ છે.

હે ભાઈ ! છેવટે લાંબે કાળે પણ તારે વિષયોમાં (-શુભ કે અશુભમાં) કંટાળીને તેમાં સુખની ના પાડવી પડે છે, તો વર્તમાનમાં જ સ્વભાવના સુખની હા પાડીને વિષયોમાં સુખની ના પાડ ને ! વિષયોના લક્ષે વિષયોના સુખની ના પાડે છે તેથી તે ‘ના’ ટકતી નથી, ને પાછો બીજા ઈન્દ્રિયવિષયોમાં જ તું લીન થાય છે. જો સ્વભાવના અતીન્દ્રિય સુખની રૂચિથી હા પાડીને તે વિષયસુખની ના પાડે તો તે ‘હા’ અને ‘ના’ બંને યથાર્થ ટકશે, ને આગળ જતાં પૂર્ણ અતીન્દ્રિય કેવળસુખ પ્રગટશે. એ રીતે આત્માથીને પહેલેથી જ સ્વલ્પે ઈન્દ્રિય તરફના વલણમાંથી આદરબુદ્ધિ ટળી જવી જોઈએ, ને અતીન્દ્રિય સુખની પરમ આદરપૂર્વક શ્રદ્ધા થવી જોઈએ, તે જ અતીન્દ્રિય સુખ પ્રગટવાનો ઉપાય છે.

આપનું લવાજમ આ અંકે પૂરું થાય છે. જો નવાવર્ષનું લવાજમ ફજી સુધી ન મોકલાવ્યું હોય તો વહેલી તકે મોકલાવી આપશો.

સમયસારમાં દેશનાલબ્ધિ, તથા

ખ નિમિત્તની સાપેક્ષતા અને નિરપેક્ષતા બાબત અનેકાંત ખ

પરથી ભિન્ન આત્માના એકત્વની દુર્લભતા વર્ણવતાં શ્રી સમયસાર ગા. ૪ ની ટીકામાં આચાર્યદિવ કહે છે કે—“જીવને પોતામાં અનાત્મજપણું હોવાથી અને બીજા આત્માને જાગ્ઝનારાઓની સંગતિ-સેવા-ઉપાસના નહિ કરી હોવાથી, (ભિન્ન આત્માનું એકપણું) નથી પૂર્વે કદી સાંભળવામાં આવ્યું, નથી કદી પરિચયમાં આવ્યું અને નથી કદી અનુભવમાં આવ્યું. તેથી ભિન્ન આત્માનું એકપણું સુલભ નથી.”

અહીં, આત્માને જાગ્ઝનારાઓની સંગતિ-સેવા-ઉપાસના પૂર્વે કદી કરી નથી’—એમ કહીને શ્રી આચાર્યદિવે દેશનાલબ્ધિ સિદ્ધ કરી છે, અને તે દેશનાલબ્ધિ જ્ઞાની પાસેથી જ હોય—એમ પણ બતાવ્યું છે. જ્ઞાનીની સેવા-ઉપાસના કરવાની વાત લીધી તેમાં દેશનાલબ્ધિ આવી જાય છે. અજ્ઞાનીના ઉપદેશથી પણ જો દેશનાલબ્ધિ થઈ જતી હોય તો ‘આત્મજ્ઞાનીની સેવા’ ની વાત આચાર્યદિવ શા માટે કરે? અહીં અનાદિ અજ્ઞાનીને જ્ઞાની બનવાની વાત લીધી છે, તેથી દેશનાલબ્ધિ જ્ઞાની પાસેથી જ હોય—એ વાત મૂકી છે.

જીવને દેશનાલબ્ધિ થવામાં નિમિત્ત તરીકે જ્ઞાનીનો ઉપદેશ જ હોય—આમ સમજવાથી કાંઈ નિમિત્તાધીન દિલ્લી થઈ જતી નથી, પણ નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધનું યથાર્થ જ્ઞાન છે.

શ્રીઆચાર્યદિવે કહ્યું કે ‘આત્માને જાગ્ઝનારાઓની સંગતિ-સેવા-ઉપાસના પૂર્વે કદી નહિ કરી હોવાથી એકત્વઆત્માની વાત સાંભળી નથી....’

—શ્રી આચાર્યદિવના આ કથન ઉપરથી નિમિત્તાધીન ટચ્છિવાળા એવો ઊંઘો અર્થ કાઢે છે કે ‘આત્મજ્ઞાનીની સેવા નહિ કરી હોવાથી....’ એમ આચાર્યદિવે કહ્યું માટે નિમિત્તની ઉપેક્ષા ન કરવી. —પરંતુ ખરેખર તો ત્યાં શ્રી આચાર્યદિવનો એવો આશય છે કે જો તું નિમિત્તની ઉપેક્ષા કરીને સ્વલ્પક તરફ વળ તો જ તેં એકત્વસ્વભાવની વાત સાંભળી કહેવાય, તથા તો જ તેં જ્ઞાનીની સેવા કરી કહેવાય, અને ત્યારે જ જ્ઞાનીનો ઉપદેશ તને નિમિત્ત કહેવાય. પરંતુ, જ્ઞાનીએ એકત્વ આત્માનું લક્ષ કરવાનું કહ્યું તેવું લક્ષ જો પોતે પ્રગટ ન કર્યું તો નિમિત્ત અને નૈમિત્તિકનો મેળ ન થયો એટલે ત્યાં તો ‘જ્ઞાનીનો ઉપદેશ સાંભળ્યો’ એમ પણ ન કહેવાયું. જ્ઞાનીની સેવા ખરેખર ત્યારે જ કરી કહેવાય કે જ્યારે તે નિમિત્તનું લક્ષ છોડીને સ્વલ્પક કરે.

અહીં આચાર્યદિવે જ્ઞાનીની સેવા કરવાનું કહ્યું તેમાં પરાડ્યુખ બુદ્ધિની એટલે કે નિમિત્તની અપેક્ષા કરીને અટકવાની વાત નથી, પણ નિમિત્તનું લક્ષ છોડીને સ્વ-સંન્મુખ લક્ષ કર્યું તે જ જ્ઞાનીની સેવા છે, ને તે જ એકત્વ આત્માનું શ્રવણ છે. પૂર્વે અનંતવાર એકલા નિમિત્તના જ લક્ષે અટકીને જ્ઞાની પાસેથી સાંભળ્યું પણ નિમિત્તની ઉપેક્ષા કરીને સ્વભાવ તરફ ન વળ્યો તેથી તે શ્રવણને ખરા શ્રવણ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યું નથી. શુભરાગથી જ્ઞાનીની સેવા કરી પણ સ્વલ્પક ન કર્યું—જ્ઞાનીએ જેવો આશય કહ્યો તેવો પોતાના જ્ઞાનમાં ન પકડ્યો—તો તેને અહીં જ્ઞાનીની સેવા કરી કહેતા નથી, ને તેથી તેણે આત્માનું શ્રવણ પણ કર્યું નથી.

× × ×

ચોથા ગાથામાં શ્રી આચાર્યદિવ કહે છે કે જ્ઞાનીની સેવા કરી નહિ હોવાથી ભિન્ન આત્માની વાત જીવે કદી સાંભળી નથી. આમ કહીને શ્રી આચાર્યદિવ જ્ઞાનીની સેવાની સાપેક્ષતા બતાવવા માંગો છે; એટલે જ્ઞાની પાસેથી જ દેશનાલબ્ધિ મળ્યા વગર કોઈ જીવ જ્ઞાન પામી શકે નહિ—એવી નિમિત્તની સાપેક્ષતા રાખી છે. પરંતુ સાથે સાથે નિમિત્તની નિરપેક્ષતા પણ બતાવે છે કે જો તું નિમિત્તનું લક્ષ છોડીને, સ્વતરફ વળ અને આત્માને સમજ તો જ તેં જ્ઞાનીની વાત સાંભળી કહેવાય. પૂર્વે એકલા નિમિત્તના લક્ષે જ સાંભળ્યું પણ સ્વભાવ તરફ ન વળ્યો તેથી તે શ્રવણને ખરેખર શ્રવણ તરીકે આચાર્યદિવે સ્વીકાર્યું નથી. એ રીતે નિમિત્તની ઉપેક્ષા કરીને સ્વભાવ તરફ ન વળ્યો તેને માટે તો જ્ઞાનીની વાણી નિમિત્ત પણ ન કહેવાણી. જ્યારે નિમિત્તની અપેક્ષા

છોડીને, નિરપેક્ષ સ્વભાવ તરફ વળ્યો ત્યારે જ નિમિત્તને યથાર્થ નિમિત્ત કહેવાયું, અને ત્યારે જ ‘જીવે જ્ઞાની પાસેથી આત્માની વાત સાંભળી’ એમ કહેવાયું. એટલે નિમિત્તની નિરપેક્ષતા થઈ તો નિમિત્તની સાપેક્ષતા લાગું પડી. પણ, ‘આચાર્યદિવે અહીં જ્ઞાનીની સેવાની વાત કરી છે માટે આપણે નિમિત્તની ઉપેક્ષા ન કરવી જોઈએ’ એમ માનીને કોઈ એકલી સાપેક્ષતાને જ વળગે અને નિમિત્તથી નિરપેક્ષતા ન કરે તો તે અજ્ઞાની જ રહે છે અને તેને તો નિમિત્તની સાપેક્ષતા પણ લાગુ પડતી નથી. હે જીવ ! આત્મા સમજવામાં જ્ઞાનીની દેશના જ નિમિત્તરૂપ હોય છે એ ખરું, પરંતુ નિમિત્તથી નિરપેક્ષ થઈને જો સ્વભાવને ન સમજ્યો તો તારે માટે જ્ઞાની નિમિત્ત પણ નથી કહેવાતા. કેમકે જ્ઞાનીની વાણી તો નિમિત્ત વગેરે પરનો આશ્રય છોડીને અભેદ જ્ઞાનસ્વભાવ તરફ વળવાનું કહે છે. તેને બદલે જો તું નિમિત્તનું લક્ષ કરીને જ રોકાઈ ગયો તો તને જ્ઞાનીની વાણી ધર્મનું નિમિત્ત ન થઈ. ઉપાદાન જાગ્યા વગર નિમિત્ત કોનું ? -નિમિત્તથી નિરપેક્ષતારૂપ નિશ્ચયભાવ પ્રગટ્યા વગર નિમિત્તની સાપેક્ષતારૂપ વ્યવહાર કોને લાગુ પાડવો ? નિમિત્તનો એવો અનેકાંત છે કે નિમિત્તથી નિરપેક્ષ થાય ત્યારે નિમિત્તની સાપેક્ષતા લાગુ પડે. એને બદલે કોઈ જીવ નિમિત્તની એકલી સાપેક્ષતાને જ માને પણ નિમિત્તથી નિરપેક્ષતા ન માને તો તેની માન્યતા એકાંતરૂપ છે.

આ ચોથી ગાથામાં “જીવને પોતામાં અનાત્મજપણું હોવાથી અને બીજા આત્માને જ્ઞાનનારાઓની સંગતિ-સેવા-ઉપાસના નહિ કરી હોવાથી (બિન્ન આત્માનું એકપણું) નથી પૂર્વે કદી સાંભળવામાં આવ્યું, નથી કદી પરિચયમાં આવ્યું અને નથી કદી અનુભવમાં આવ્યું. તેથી બિન્ન આત્માનું એકપણું સુલભ નથી” -આમ કદીને શ્રી આચાર્યદિવે જ્ઞાનીની સેવારૂપ નિમિત્તનું કથંચિત્ સાપેક્ષપણું જણાવ્યું છે. તેમજ સાથે સાથે દેશનાલભિદ્ધ પણ સિદ્ધ કરી છે. પરંતુ શ્રી આચાર્યદિવના આશયને નહિ સમજનારા અજ્ઞાનીઓ આ ગાથામાંથી એકલો નિમિત્તની સાપેક્ષતાનો જ અર્થ કાઢે છે, ને નિમિત્તની નિરપેક્ષતાની જે વાત શ્રી આચાર્યદિવે બતાવી છે તે વાતને છોડી દે છે. નિમિત્તની નિરપેક્ષતાની વાત નિમિત્તાધીન દસ્તિવાળાને બેસતી નથી. શ્રી આચાર્યદિવે આ ગાથમાં તો નિમિત્તની સાપેક્ષતા અને નિરપેક્ષતા બંને બતાવ્યા છે; અને “નિમિત્તથી નિરપેક્ષતા પ્રગટ કરે ત્યારે તેની સાપેક્ષતા લાગુ પડે” -એવો મહા સિદ્ધાંત મૂકી દીધો છે. સાક્ષાત્ તીર્થકર ભગવાનના સમવસરણમાં જઈને તેમની દિવ્યવાણી પૂર્વે સાંભળી, છતાં આચાર્યદિવ તો કહે છે કે ‘પરથી બિન્ન આત્માની વાત કદી સાંભળી નથી,’ -આનો આશય શું ? -આનો આશય એ છે કે અનંતવાર નિમિત્ત મળવા છતાં પોતે તેનાથી નિરપેક્ષતા પ્રગટ ન કરી અને પોતે આત્મસ્વભાવને ન સમજ્યો તેથી તેને માટે તે શ્રવણ નિમિત્ત પણ ન થયું. માટે તેણે ‘આત્મસ્વભાવની વાત સાંભળી જ નથી’ એમ આચાર્યદિવે કહ્યું છે. એ કથનમાંથી જ, નિમિત્તની ઉપેક્ષા કરીને સ્વભાવ તરફ વળવાનું આચાર્યદિવ કહે છે-એવો આશય નીકળે છે.

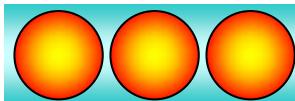
અહીં આચાર્યદિવે જ્ઞાનીને અને જ્ઞાનીની વાણીને ધર્મના નિમિત્ત તરીકે સ્વીકાર્ય છે, માત્ર રાગના નિમિત્ત તરીકે સ્વીકાર્ય નથી. તેથી જેણે સ્વભાવસન્મુખ થઈને પોતામાં ધર્મભાવ પ્રગટ ન કર્યો તેને નિમિત્ત સાથે નૈમિત્તિકભાવનો મેળ ન થયો, એટલે નિમિત્તને નિમિત્ત પણ ન કહેવાયું.

-શ્રી સમયસાર ગા. ૪ ઉપરના પૂ. ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચનમાંથી. વીર સં. ૨૪૭૯, અષાઢ સુદ ૨.

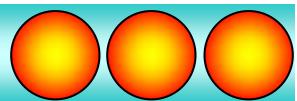
: અમદાવાદ :

અહીં હંમેશાં સવારે ટા થી ટા પતાસાની પોળમાં આવેલા શ્રી દિ. જૈનમંદિરમાં વાંચન થાય છે અને દર રવિવારે સાડા નવથી પૂજા થાય છે. આ વખતે દસલક્ષણધર્મ આનંદથી ઊજવાયા હતા. બે બેનોએ દસ-દસ ઉપવાસ કરી દસલક્ષણપર્વનું આરાધન કર્યું હતું. અને તેનો ઉદ્ઘાટન-ઉત્સવ ભાદરવા સુદ ૧૪ના રોજ મહાઅભિષેક સંહિત થયો હતો. ભાદરવા વદ એકમના દિવસે શ્રી જૈનધર્મની પ્રભાવનાનો વરઘોડો નીકળ્યો હતો; તેમાં પાલભીમાં શ્રી જિનેન્દ્રાદેવ અને હાથી ઉપર શ્રી સમયસારને પદ્ધતાયા હતા, અને હજાર લગ્ભગ મુમુક્ષુઓ સંહિત મુખ્ય બજારોમાં ફર્યો હતો. તે વખતે ભક્તિનો ઘણો ઉલ્લાસ જણાતો હતો. અહીં હંમેશાં વાંચન થાય છે.

અમદાવાદના ગ્રાહકોને-અમદાવાદના આત્મધર્મના જે ગ્રાહકોને પોતાનું ‘ભેદ વિજ્ઞાનસાર’ ભેટપુસ્તક ન મળ્યું હોય તેમણે નીચેના સ્થળેથી લઈ જવા વિનંતિ છે: ‘તનખા બ્રધર્સ’ ઠે : માણેકચ્ચોક.

* એકત્વસ્વભાવ અને દૈત્યભાવ *

(૧) એકવાર પણ આત્મભાન કરે તો....

આત્મા જ્ઞાનાનંદસ્વભાવથી ભરેલો પદાર્થ છે, તે દેહાદિથી જુદો છે. તે આત્મસ્વભાવનું ભાન કરીને તેમાં એકાગ્રતા દ્વારા રાગ-દ્વેષ ટાળીને વીતરાગતા અને કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરીને જે અરિહંત ભગવાન થયા, તેમની વાણીમાં એમ ઉપદેશ આવ્યો કે, આત્માનો જ્ઞાનસ્વભાવ છે; જેવો સિદ્ધભગવાનનો સ્વભાવ છે તેવો જ દરેક આત્માનો સ્વભાવ છે. તે સ્વભાવનું ભાન ભૂલીને અજ્ઞાન અને રાગ-દ્વેષમાં રોકાવું થાય છે તે જ સંસાર છે. આત્માનો મૂળસ્વભાવ અનાદિઅનંત પવિત્ર શુદ્ધ હોવા છતાં જીવે તેનું ભાન કર્યું નથી તેથી પર્યાયમાં થતા વિકારને પોતાનું સ્વરૂપ માનીને ભવલ્ભમણમાં રખડે છે. જો સત્તસમાગમે યથાર્થ શ્રવણ કરીને એક વાર પણ આત્મભાન કરે તો આત્મામાં સિદ્ધભગવાન જેવો આનંદ પ્રગટે અને મુક્તિ થયા વિના રહે નહિં. તે આત્મભાન કેમ થાય ? તે વાત અહીં આચાર્યભગવાન બતાવે છે.

(૨) ભાંતિ અને આત્મભાન

ભાઈ, તારો આત્મા આનંદસ્વભાવી છે, તે જ્ઞાતા-સાક્ષીસ્વરૂપ છે. પરમાં કાંઈ કરવાનો તેનો સ્વભાવ નથી તેમ જ પરમાં રાગ દ્વેષ કરવાનો પણ તેનો સ્વભાવ નથી. તેને બદલે હું પરને ફેરવું ને પરમાંથી સુખ લઉં-એવી જે અજ્ઞાનીની બુદ્ધિ છે તે ભાંતિ છે. અવસ્થામાં તે ભાંતિ હોવા છતાં આત્માનો સ્વભાવ જ્ઞાયકમૂર્તિ શાંત આનંદકંદ છે, તેનો કદી નાશ થતો નથી. આત્મા અનાદિઅનંત છે, તેની શરૂઆત નથી ને નાશ પણ નથી. તેનો કાયમી એકરૂપ રહેનાર સ્વભાવ શું છે ? તે ઓળખવો જોઈએ. અવસ્થામાં જે રાગ-દ્વેષાદિ ભાવો છે તે તો નવા થાય છે, આત્મા કાંઈ નવો થતો નથી; માટે તે રાગ-દ્વેષાદિ ભાવો કે શરીર-મન-વાણી તે આત્માનો સ્વભાવ નથી, પણ રાગરહિત, શરીરરહિત કાયમ જ્ઞાનાનંદસ્વભાવ છે, તે સ્વભાવના ભાનથી ભાંતિ ટળે છે ને શુદ્ધતા પ્રગટે છે.

(૩) ઇચ્છાનું નિરર્થકપણું

શરીરમાં રોગ થાય તેને ટાળવાની જીવ ઇચ્છા કરે છે, પણ રોગને તે ટાળી શકતો નથી. ઇચ્છા શરીરમાં પણ કામ કરતી નથી. શરીર પોતાનું નથી, તેમ જ ઇચ્છા પણ પોતાનું સ્વરૂપ નથી, માટે ઇચ્છા નિરર્થક છે, આત્માના સ્વભાવમાં તે કાંઈ લાભ કરતી નથી તેમજ પરમાં પણ તે કાંઈ કાર્ય કરતી નથી. આત્માનો સ્વભાવ તો જ્ઞાનવા-દેખવાનો છે, ઇચ્છા થાય તે આત્માનો સ્વભાવ નથી. આમ ઇચ્છાને અને આત્મસ્વભાવને બિજ્ઞ બિજ્ઞ જ્ઞાણીને સ્વભાવના આશ્રયે રહેતાં નિર્મળ પર્યાયની ઉત્પત્તિ થાય છે. એકરૂપ આત્મસ્વભાવમાં વિકારની ઉત્પત્તિ થાય તે દૈત્યભાવ છે, તે વિકારના આશ્રયે વિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે. તે વાત શ્રી આચાર્યદિવ આગથામાં કહે છે—

(૪) અદૈતસ્વભાવ અને દૈત્યભાવ

દૈત્યતોદૈત્યમદૈત્યતાદદૈતં ખલુ જાયતે ।

લોહાલ્લોહમયં પાત્રં હેમ્નોહેમમયં યથા ॥૩૧॥

જેવી રીતે લોગમાંથી લોગમય પાત્રની ઉત્પત્તિ થાય છે તથા સુવર્ણમાંથી સુવર્ણમય પાત્રની ઉત્પત્તિ થાય છે, તેવી રીતે આત્મામાં અદૈતના આશ્રયે ખરેખર અદૈતની ઉત્પત્તિ થાય છે, અને દૈતના આશ્રયે દૈતની ઉત્પત્તિ થાય છે.

‘બધું થઇને એક આત્મા જ છે, આત્મા સિવાય બીજું કાંઈ જગતમાં છે જ નહિં’ –એમ અહીં અદૈતનો અર્થ ન સમજવો. જગતમાં જીવ, અજીવ આદિ બિજ્ઞ બિજ્ઞ તત્ત્વો છે. વિકાર અને ભેદરહિત આત્માનો પરથી બિજ્ઞ જે એકરૂપ સ્વભાવ છે તે અદૈત છે, તે સ્વભાવના આશ્રયે નિર્મળ પર્યાયની ઉત્પત્તિ થાય છે, તે નિર્મળ પર્યાય આત્મામાં જ અભેદ થાય છે તેથી તે અદૈત છે. માટે કહ્યું કે અદૈતના આશ્રયે અદૈતની ઉત્પત્તિ થાય છે. પર પદાર્થો અને વિકારી ભાવો તે આત્માનું દૈત છે, તેના આશ્રયે દૈતની એટલે વિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે.

(૫) અદ્વૈત શાયકસ્વભાવ; અને ઈચ્છાની કાર્યમર્યાદા

આત્માના એકરૂપ જ્ઞાનસ્વભાવમાં કાંઈ ઈચ્છા થાય તે દ્વૈત છે. એક આત્માને પોતાના સ્વભાવ સિવાય પરના સંગે જે ભાવો થાય તે બધા દ્વૈતભાવ એટલે વિકારભાવ છે. આત્માનો જ્ઞાનવાનો સ્વભાવ છે પણ પદાર્થોમાં કાંઈ ફેરફાર કરવાનો આત્માનો સ્વભાવ નથી. પ્રતિકૂળ સંયોગોને દૂર કરવા ને અનુકૂળ સંયોગોની પ્રાસિ કરવી-તે ઈચ્છાનું કાર્ય નથી. ઈચ્છા થાય તે જ્ઞાનસ્વભાવથી અન્ય છે એટલે દ્વૈત છે. ઈચ્છા થવા છતાં એમ જ્ઞાનવું જોઈએ કે આ ઈચ્છા મારું સ્વરૂપ નથી તેમ જ તે ઈચ્છાને લીધે પરનાં કાર્ય થતાં નથી. એમ જો ઈચ્છાને અને આત્માને બિન્ન ઓળખીને, ઈચ્છા-રહિત એકલા આત્માનો અશ્રય કરે તો તે અદ્વૈતના આશ્રયે અદ્વૈતભાવની-શુદ્ધ પર્યાયની-ઉત્પત્તિ થાય છે. નિર્મળ પર્યાયમાં શુદ્ધતાની તારતમ્યતાના અનેક પ્રકારો પડતા હોવા છતાં, દરેક પર્યાય એકત્વ સ્વભાવમાં જ અભેદ થાય છે તે અપેક્ષાએ તેમાં અદ્વૈતપણું છે. કોઈ પર્યાય અભેદ સ્વભાવનો આશ્રય છોડતી નથી પણ અભેદના આશ્રયે દ્રવ્ય-પર્યાયની એકતા જ થાય છે, તેથી તેને અદ્વૈત કહ્યું છે. પરના આશ્રયે કે પર્યાયના આશ્રયે રાગની ઉત્પત્તિ થાય છે અને દ્રવ્ય-પર્યાયમાં ભેદ પડે છે માટે તે દ્વૈત છે. જગતના પદાર્થોથી તો આત્મા જુદો જ છે. છતાં પર સાથે પોતાને અદ્વૈત માને-પરનું હું કરું એમ માને-તે તો સ્થૂળ અજ્ઞાન છે. અંધી તો એક આત્મામાં જ દ્વૈત અને અદ્વૈતની વાત છે. રાગ-દેખાદિ ભાવો થાય તે આત્માના સ્વભાવથી દ્વૈત છે-અન્ય છે. તે રાગાદિથી આત્માને લાભ માનવો એટલે કે રાગાદિ ભાવો સાથે આત્માને અદ્વૈત માનવો તે પણ મિથ્યાત્વ છે. વિકારરહિત તેમજ અવસ્થાના રંગ-ભેદ રહિત ત્રિકાળ એકરૂપ શાયકસ્વભાવ છે તે અદ્વૈત છે, તેની ઓળખાજી કરીને તેનો આશ્રય કરતાં નિર્મળ વીતરાગભાવ પ્રગટે છે, તેનું નામ ધર્મ છે.

(૬) જ્ઞાન, ઈચ્છા, અને શરીરની કિયા-એ ત્રણેનું જુદાપણું

આત્મા શાયક છે. જ્ઞાતા આત્મા તો પદાર્થોનો જ્ઞાનનાર છે; તે જ્ઞાતાસ્વભાવને બદલે અજ્ઞાની જીવ ઈચ્છાને સાર્થક માને છે. ઈચ્છાથી મને લાભ થાય અને ઈચ્છાથી પરમાં ફેરફાર કરી દઉં, -એ માન્યતા મિથ્યા છે. અજ્ઞાની જીવ, આત્માના એકલા-અદ્વૈત-જ્ઞાનસ્વભાવને ન માનતાં, જ્ઞાન અને ઈચ્છાને એકરૂપ માનીને દ્વૈત એટલે કે વિકારભાવની ઉત્પત્તિ કરે છે. પોતાનો જ્ઞાન અને સુખ સ્વભાવ છે તેને જ્ઞાણે તો ઈચ્છાને પોતાનું સ્વરૂપ માને નહિ એટલે ઈચ્છામાં ને પરમાં સુખ માને નહિ. જીવ અનાદિકાળથી સંસારમાં રખે છે પણ પરથી મિન્ન પોતાના એકત્વસ્વભાવને કદી જ્ઞાયો નથી. જો એકત્વસ્વભાવને જ્ઞાણે તો પર સંગ-રહિત એકત્વદશા-મુક્તિ-પ્રગટ થયા વગર રહે નહીં.

ઈચ્છાને આત્માની માન્યા વગર તેનાથી લાભ માને નહિ. ઈચ્છાથી આત્માનું કાર્ય થવાનું જે માને તેણે આત્માના એક જ્ઞાનસ્વભાવને ન માન્યો, પણ ઈચ્છાને પોતાનું સ્વરૂપ માનીને આત્માના સ્વભાવને દ્વૈતરૂપ માન્યો. એટલે તેને વિકારથી જુદો પડીને નિર્મળ અવસ્થા થતી નથી. જડની અવસ્થા સ્વતંત્રપણે થાય છે, તેમાં આત્માની ઈચ્છા કામ કરતી નથી. ઈચ્છા અનુસાર શરીરની નિરોગતા કયારેક રહે તો તે પણ આત્માની ઈચ્છાને કારણે થયું નથી. ઈચ્છાને નિરર્થક ન જ્ઞાણે ત્યાં સુધી ઈચ્છાથી મિન્ન જ્ઞાનસ્વભાવને માને નહિ અને જ્ઞાન સાચું થાય નહીં. જેણે ઈચ્છાને પોતાની માની તેણે જ્ઞાનસ્વભાવી એકલા આત્માને દ્વૈતરૂપે માન્યો છે, તે મિથ્યા માન્યતા છે, તેમાંથી સંસારની ઉત્પત્તિ થાય છે. આત્માનો અખંડ ચૈતન્યસ્વભાવ છે, પરથી બિન્ન અને સ્વભાવથી એકરૂપ એવા એકત્વસ્વભાવની જો શ્રદ્ધા કરે તો સંસારથી છૂટીને જીવ એકલો-મુક્ત થયા વિના રહે નહીં.

આત્માના જ્ઞાનસ્વભાવમાં ઈચ્છા નથી. ઈચ્છા તે વિકૃતિ છે, આકુળતા છે. મોક્ષની ઈચ્છા તે પણ વિકાર છે. જગતમાં જે કોઈ ઈચ્છા છે તે દુઃખરૂપ છે; આવું જેને ભાન નથી તે સ્વભાવની એકતા છોડીને, 'ઈચ્છાથી લાભ માને છે, તેને દ્વૈતસ્વભાવની-રાગદૈષની ઉત્પત્તિ થાય છે.'

મોટા આંકડિયા - પર્યુષણ પર્વ આનંદ ઔર ઉત્સાહ પૂર્વક સમાસ હુઅા. સવેરે છા સે છા તક જિનેન્દ્ર-ભગવાની પૂજા, એવં શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય, ઔર સાયંકાલ ભગવાની આરતી તથા ભક્તિ હોતી થી.

(૭) સુખ અને દુઃખ

આત્મા પોતે સ્વભાવથી સુખરૂપ છે, કોઈ બાબુ સંયોગમાંથી તેનું સુખ આવતું નથી. જીવના પોતાના સ્વભાવમાં દુઃખ નથી તેમ જ સંયોગમાં પણ દુઃખ નથી, પણ સ્વભાવને ચૂકીને પર વસ્તુઓના લક્ષે પોતાની અવસ્થામાં દુઃખ ઊભું કર્યું છે. પરમાં મારું સુખ છે એવી કલ્યાણા જીવને સ્વતંત્ર સુખરૂપ થવા હેતી નથી.

(૮) આત્મામાં પરિપૂર્ણ જ્ઞાન-આનંદની શક્તિ

કાચા ચણામાં મીઠાસ ભરી છે તે તેને સેકતાં પ્રગટે છે; તે મીઠાસ તેના સ્વભાવમાંથી જ પ્રગટી છે, કોઈ સંયોગમાંથી આવી નથી. જેમ કાચા ચણાનો સ્વાદ તૂરો લાગે છે અને વાવતાં તે ઊગે છે. પણ તેને સેકતાં મીઠાસ પ્રગટે છે અને તે ઊગતો નથી. તેમ આત્માનો આનંદ-સ્વભાવ છે, તેમાં તૂરાશ નથી. અવસ્થાની કચાસથી તૂરાશ એટલે કે દુઃખ છે, અને તે જન્મ-મરણરૂપી સંસારમાં ઊગે છે. જો અવસ્થામાં તે દુઃખ ન હોય તો સ્વભાવનું ભાન અને એકાગ્રતા કરીને તે ટાળવાનું રહેતું નથી. અવસ્થામાં કચાસ હોવા છતાં, શક્તિરૂપે જ્ઞાન અને આનંદથી ભરપૂર છે-એવું ભાન કરીને તેમાં એકાગ્ર થાય તો પર્યાયમાં જ્ઞાન અને આનંદ વ્યક્ત થાય, એટલે આત્માને દુઃખ રહે નહિ અને જન્મમરણમાં તે ફરીથી ઊગે નહીં. પોતાના જ્ઞાતાસ્વભાવમાં આનંદ છે તેને ભૂલીને પરને લીધે મારામાં આનંદ છે-એમ માન્યું છે, તે માન્યતા જ તેને પરાશ્રયભાવથી છૂટીને સ્વતંત્ર આનંદરૂપ થવા હેતી નથી. સિદ્ધ ભગવાનને તેમજ અરિહંત ભગવાનને જે પરિપૂર્ણ જ્ઞાન અને આનંદ પ્રગટ્યા છે તે આત્માની શક્તિમાંથી જ પ્રગટ્યા છે, અને દરેક આત્મામાં તેવી શક્તિ વિદ્યમાન છે. જો સ્વભાવમાં જ શક્તિ ન હોય તો કરોડો ઉપાયો કરવાથી પણ બાબુ સંયોગમાંથી તે આવે નહીં. અને સ્વભાવમાં જ જે શક્તિ છે તે પ્રગટવા માટે બાબુ સંયોગની અપેક્ષા રાખતી નથી, પણ સ્વભાવના જ આશ્રયે પ્રગટે છે.

(૯) સંસારના મૂળિયાં ઉખેડવાની વાત

આત્મા જ્ઞાન-અમૃતની મૂર્તિ છે; તેને સમજ્યા વિના સંસારનાં મૂળ ઊખડશે નહિ. મિથ્યાત્વ તે સંસારનું મૂળ છે; તે મિથ્યાત્વરૂપી મૂળીયાને ઊખેડ્યા વગર પુણ્યભાવ કરીને સ્વર્ગમાં જાય તોય સંસાર ઊભો જ રહેવાનો છે. રાગ-દ્રેષ્ટ તદ્દન ટળી ગયા પહેલાં આત્માના પરિપૂર્ણ સ્વભાવની દૃષ્ટિ અને જ્ઞાન કરીને સંસારના મૂળિયાને ઉખેડવાની આ વાત છે. આવી સ્વભાવની દૃષ્ટિ અને આવું જ્ઞાન કર્યા વગર કોઈને કદી રાગ-દ્રેષ્ટ ટળતા નથી ને મુક્તિ થતી નથી. પરંતુ તેને ક્ષણે ક્ષણે અધર્મ થાય છે.

(૧૦) સ્વભાવબુદ્ધિ અને સંયોગબુદ્ધિ

અહીં આચાર્યભગવાન એમ કહે છે કે સ્વભાવબુદ્ધિથી જીવને વીતરાગતાની ઉત્પત્તિ થાય છે અને સંયોગબુદ્ધિથી વિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે. સંયોગથી સ્વભાવ પ્રગટતો નથી. નિમિત્ત તે સંયોગ છે, ને ઉપાદાન તે સ્વભાવ છે. કર્મ વગેરે કોઈ સંયોગો તે આત્માને આવરણનું કારણ નથી, પણ તે સંયોગમાં પોતાપણાની મિથ્યાભાંતિ જ આવરણનું કારણ છે. એના એ સંયોગો ઊભા હોવા છતાં જો સ્વભાવની દૃષ્ટિ કરીને ઢરે તો વિકાર થતો નથી. જેમ સંયોગો આવરણનું કારણ નથી તેમ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર વગેરે સંયોગો જીવને મુક્તિનું પણ કારણ નથી. પોતે પોતાના એકત્વ સ્વભાવને ઓળખીને તેના આશ્રયે ઢરે તો જ મુક્તિ થાય છે.

(૧૧) આત્માનો ત્રિકાળી સ્વભાવ અને એક સમયપુરતી ઈચ્છા

ઇચ્છા તે આત્માનો સ્વભાવ નથી. છતાં અવસ્થામાં એક સમય પૂરતી ઈચ્છાની ફ્યાતી છે. ઈચ્છાનો જો બિલકુલ અભાવ જ હોય તો સ્વભાવમાં તેનો આરોપ હોઈ શકે નહિ. અવસ્થામાં એક સમયપૂરતી ઈચ્છા છે, ત્યાં તેને જાણતાં ઈચ્છા તે જ હું-એમ અજ્ઞાનીને તેનો સ્વભાવમાં આરોપ થઈ ગયો છે. આત્માના મૂળ અનારોપ સ્વભાવમાં ઈચ્છા નથી, તે અનારોપ સ્વભાવને ન જાણ્યો એટલે ઈચ્છામાં આરોપ કરીને ઈચ્છા તે જ હું એમ અજ્ઞાનીએ માની લીધું છે. ઈચ્છા વગરના એકલા જ્ઞાતા-સ્વભાવની રૂચિ થયા વિના કદી હેતુ એટલે કે સંસાર ટળતો નથી ને મુક્તિની લાયકાત તેને પ્રગટતી નથી.

(૧૨) ધર્મ અને અધર્મ

આત્માનો કાયમી સત્ત એકરૂપ સ્વભાવ શું છે તેની આ વાત છે. ચૈતન્યસ્વભાવી આત્મા જ્ઞાનસ્વભાવે રહે તે ધર્મ છે અને વિકારપણે થાય તે અધર્મ છે. ધર્મની શરૂઆત સત્તસ્વભાવ જેમ છે તેમ સમજવાથી થાય છે. જે સત્તસ્વરૂપ છે તેને બદલે પરના આશ્રયે લાભ થાય એમ માને છે તેને ધર્મ થતો નથી. ઈચ્છા વિકાર છે, શુભ ઈચ્છાથી ધર્મનો લાભ થાય એમ માને તો વિકાર

કારણ અને નિર્વિકારી કાર્ય-એમ થયું; તે મિથ્યા માન્યતા છે.

(૧૩) જેની મુખ્યતા તેની ઉત્પત્તિ

લોકો ‘હું આત્મા નવો થયો’ એમ કહેતા નથી, પણ ‘મને આ ઈચ્છા નવી થઈ’ એમ કહે છે, કેમ કે ઈચ્છા તે સ્વભાવમાં નથી. તેની નવી ઉત્પત્તિ થાય છે. શુભ રાગ હોય તો કીક-એમ જે માને છે તે શાતાને એકલો શ્રદ્ધામાં લેતો નથી પણ ઈચ્છાને-રાગને આગળ કરીને, રાગ અને આત્માને બેગા માનીને, દૈતની પ્રતિત કરે છે, તેને દૈતની એટલે વિકારની ને સંયોગની ઉત્પત્તિ થશે, પણ અસંયોગી-મુજિતની ઉત્પત્તિ નહિ થાય. હું એકલો શાતા છું, રાગ તે હું નથી-એમ શાનસ્વભાવને આગળ કરીને જેણે એકત્વ આત્માની પ્રતીતિ કરી તેને વિકારની ને પરસંગની ઉત્પત્તિ નહિ થાય, પણ શુદ્ધ અને અસંયોગી મુજિતદશાની ઉત્પત્તિ થશે.

જેમ સોનાનો સ્વભાવ કાદવના સંગ વગર એકલા રહેવાનો છે, તેમાંથી કાદવની ઉત્પત્તિ થતી નથી તેમજ તેને કાટ લાગતો નથી, ને સોનામાંથી સોનાની જ દશા થાય છે. તેમ આત્માનો શાતા સ્વભાવ છે તે કર્મ વગેરે પરસંગ વગર રહે તેવો તેનો સ્વભાવ છે, ને તેમાંથી વિકારની ઉત્પત્તિ થતી નથી, પણ તે સ્વભાવના આધારે તો શુદ્ધદશાની જ ઉત્પત્તિ થાય છે. જેણે આવા એકત્વ શાતાસ્વભાવની પ્રતીત કરી છે તેને એકત્વભાવની ઉત્પત્તિ થશે ને વિકારરૂપી કાટ લાગશે નહિ તેમ જ કર્મ વગેરેનો સંયોગ પણ તેને નહિ થાય. જેમ લોઢામાંથી લોઢાની દશાઓ જ થાય છે અને કાદવના સંગે તેને કાટ લાગે એવી તેની યોગ્યતા છે, તેમ અજાની જીવ વિકાર તે જ હું-એમ માને છે, તેને તે અજાનભાવમાંથી વિકારની જ ઉત્પત્તિ થાય છે, અને તેને કર્મ વગેરેનો સંયોગ ટણતો નથી.

(૧૪) કલ્યાણનો પંથ

ભગવાન કહે છે કે જેણે એક આત્માને જાણ્યો તેણે સર્વ જાણ્યું, આત્મામાં પરિપૂર્ણ શાનસામર્થ્ય છે; આત્માના અસંયોગી શાનસ્વભાવને જાણ્યા વિના ગ્રત, દાન વગેરે ગમે તે કરે પણ જીવ કલ્યાણના પંથે દોરાતો નથી. પોતાના આત્માના એકત્વ સ્વભાવને સત્તસમાગમે બરાબર જાણીને પોતાની પર્યાયને સ્વતરફ વાળીને એકત્વ કરવું-તે જ કલ્યાણનો પંથ છે.

(૧૫) અવસ્થાની યોગ્યતા

અહીં આચાર્યદ્વિષે સોનાનું અને લોઢાનું દેખાત આપ્યું છે. સોનાનો તેમજ લોઢાનો સ્વભાવ કાટ લાગવાનો નથી, પણ લોઢામાં કાટની વર્તમાન યોગ્યતા છે, સોનામાં કાટની યોગ્યતા પણ નથી; તેમ જ્ઞાની કે અજાની કોઈના સ્વભાવમાં વિકાર નથી; પરંતુ અજાનીને વર્તમાન અવસ્થામાં સ્વભાવને ચૂકીને પરાશ્રયભાવે વિકારની લાયકાત છે. જ્ઞાનીએ અભેદ સ્વભાવના આશ્રયે તે અવસ્થાના વિકારની યોગ્યતાનો પણ નાશ કર્યો છે.

(૧૬) ઊંધા રસ્તે અથાગ પ્રયત્ન

આત્માનો સ્વભાવ શું છે તે તરફ જે પોતાનું વીર્ય નથી વાળતો, તે પોતાનું વીર્ય વિકાર તરફ વાળીને પરનું હું કરું-એમ મિથ્યા અભિમાન કરીને ત્રિકાળી શાતા-સ્વભાવની શ્રદ્ધા છોડી દે છે; તે અથાગ પ્રયત્ન કરે તોય તેનું ફળ સરળનું આવે નહીં. તેનો પ્રયત્ન જ વિપરીત છે. સવળો પુરુષાર્થ કરે તો કાર્ય ન પ્રગટે એમ બને નહીં. ઊંધા રસ્તે ગમે તેટલું દોડે તોય ધારેલા સ્થાને પહોંચાય નહિ, તેમ ઊંધી માન્યતા રાખીને જીવ ગમે તેટલું કરે તોયે તેને ધર્મ થાય નહિ.

(૧૭) જ્ઞાની સમજાવે છે કે અરે જીવ !

આત્માનો સહજ શાતાસ્વભાવ છે; તે પરથી ભિન્ન અને વિકારરહિત છે. એવા સહજ શાતાસ્વભાવમાં જે વિકારથી અને પરથી લાભ માને છે તેને જ્ઞાની સમજાવે છે કે, અરે જીવ ! એ માન્યતાને છોડ રે છોડ ! વિકારમાં આત્મબુદ્ધિ તે મિથ્યાત્વ છે, તે ઊંધી આત્મબુદ્ધિને છોડ. વિકારમાં તારો લાભ નથી. વિકાર તો તારા સહજ-સ્વભાવનો વેરી છે તેનાથી આત્માને લાભ માનવો છોડી દે. વિકાર વડે તું પરવસ્તુને તારી કરવાનું માને છે પણ પરવસ્તુ કદી તારી થતી નથી. તેં અનાદિથી પરને-શરીરને પોતાનું કરીને રાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો-મોહ કર્યો, પણ એક રજકણ પણ તારો થયો નથી. તેમ જ તે વિકારભાવ પણ તારા સ્વભાવ સાથે કાયમ રહ્યો નથી. કેમ કે તારી સત્તામાં જે ચીજ નથી તે કદી તારી થાય નહિ. તારી ત્રિકાળી ચૈતન્યસત્તા છે, પણ કદી પોતાની સત્તાસન્મુખ થઈને તેની સંભાળ તેં કરી નથી. અહો, હું કોણ ? એ વાત પાત્ર થઈને સત્તસમાગમે સમજવાનાં

ટાણાં આવ્યા ત્યારે સમજતો નથી. કદી અંતરમાં પાત્રતાં લાવીને એ વાતનું શ્રવણ પણ કર્યું નથી. બાપુ ! અનંતકાળે આવા મનુષ્યદેહમાં આવ્યો ને આવા સત્તનાં ટાણાં મળ્યાં, તે વખતે જો સત્તસ્વભાવ સમજવાનો રસ્તો અંતરમાં નહિ લે તો કોઈ રીતે તારા અવતારનો આરો આવે તેમ નથી.

(૧૮) મુક્તજ્ઞને અવતાર ન હોય

વિકાર આત્માનો સ્વભાવ નથી. એકવાર પણ સ્વભાવનું ભાન કરીને વિકારનો સર્વથા નાશ કરે તો સિદ્ધદશા પ્રગટે, પછી ફરીથી તે જીવને કદી વિકારની ઉત્પત્તિ થાય નહિ ને તે જીવ સંસારમાં અવતાર ધારણ કરે નહિ. જુઓ, અત્યારે પણ જીવો વિકારને વધારવા માંગતા નથી પણ વિકારને ઘટાડવા માંગે છે. અને હિંસા, ચોરી, અખ્રાસ વગેરે જે વિકારને ઘટાડયો તેને ફરીથી થવા દેવા માંગતા નથી. તો જેણે બધાય વિકારનો સર્વથા નાશ કર્યો તેને ફરીથી વિકાર થાય ને અવતાર લ્યે-એમ કદી બને જ નહીં. કેમ કે વિકાર થવાનો આત્માનો સ્વભાવ નથી. પહેલાં વિકાર તદ્દન ટળી ગયા પહેલાં આવું ભાન કરવું જોઈએ. આવા ભાન પછી કુમે કુમે વિકાર ટળે છે; આવા ભાન વગર કદી વિકાર ટળતો નથી.

(૧૯) એકત્વ આત્માનું શોભાયમાનપણું

આત્મા પોતાના એકત્વસ્વભાવમાં નિશ્ચલ રહે તે શોભાયમાન છે. આત્માના એકત્વસ્વભાવની વાત સુંદર છે, ને એકત્વસ્વભાવમાં બંધનની-વિકારની વાત વિખવાદ ઉત્પત્ત કરનારી છે, હુઃખરૂપ છે, એમ આચાર્યદેવે સમયસારમાં કહ્યું છે. લોકો પણ કહે છે કે ‘બગડે બે.’ ત્યાં બે-પણાની વ્યાખ્યા શું ? એક ત્રિકાળ જ્ઞાનમય સ્વભાવ અને બીજો વિકાર, એ બંને પરમાર્થ જુદાં છે, વિકાર તે સ્વભાવ નથી ને સ્વભાવમાં વિકાર નથી, એમ બંને જુદાં હોવા છતાં, તેને જે જુદાં નથી જ્ઞાણતો પણ સ્વભાવને અને વિકારને એક માને છે, એટલે બે માં એકપણું માનતાં તેની શ્રદ્ધા બગડે છે; જ્ઞાતસ્વભાવ એકરૂપ છે તેને ન માનતાં, જ્ઞાનસ્વભાવ પણ હું ને વિકાર પણ હું-એમ બે પણે માન્યો તે જીવની અવસ્થા મિથ્યાશ્રદ્ધાથી બગડે છે.

(૨૦) દૈતના આશ્રયે દૈતની-વિકારની ઉત્પત્તિ

આત્મા પરથી તો ત્રિકાળ જુદો છે તેમ જ ક્ષણિક પુણ્ય-પાપથી પણ પરમાર્થ જુદો છે, તેની સાથે આત્માની એકતા માનવી તે તો દૈત અને વિકારની ઉત્પત્તિનું કારણ છે. પરંતુ એક અભેદ આત્મામાં ગુણભેદથી દૈતની કલ્પના કરવી તે પણ વિકારનું કારણ છે. એક અભેદ આત્મસ્વભાવમાં અનંત ગુણો છે, અનંત ગુણોના અભેદપણિંડમાં ‘હું જ્ઞાન હું, હું દર્શન હું’ હત્યાદિ ભેદનો વિકલ્પ તે પણ દૈત છે, તે દૈતના આશ્રયે આત્માને લાભ થતો નથી. એક આત્મામાં ‘હું જ્ઞાન, હું દર્શન, હું આનંદ’ એવા ત્રણ પ્રકારના રાગમિશ્રિત વિચાર તે દૈત છે, તેનાથી લાભ માને તે મિથ્યાદૃષ્ટિ છે, રાગથી લાભ માને તે તો મિથ્યાદૃષ્ટિ છે, અને અભેદ નિશ્ચયસ્વભાવના આશ્રયને છોડીને ભેદરૂપ વ્યવહારના આશ્રયે લાભની બુદ્ધિ તે પણ મિથ્યાત્વ છે; કેમ કે ભેદના આશ્રયે પણ રાગની જ ઉત્પત્તિ થાય છે. અભેદસ્વભાવની એકતાના આશ્રયે વીતરાગતા થાય છે. અભેદસ્વભાવમાં ગુણ-લેદરૂપ દૈતના વિચારની શ્રેષ્ઠીથી પણ દૈતપણું એટલે રાગની ઉત્પત્તિ થાય છે.

(૨૧)... હવે અંતરસ્વભાવસન્મુખ થા, ભાઈ !

સત્ત ધર્મની શરૂઆત પોતાના પૂર્ણ સ્વભાવના સ્વીકારથી થાય છે, ને પૂર્ણતા પણ તેના જ આશ્રયથી થાય છે. જુઓ ભાઈ, આ તો આત્માના અંતરસ્વભાવ થવાની વાત છે. અનંતકાળથી બહિરદ્રમુખ થઈને ભટકી રહ્યો છે. બહિરદ્રમુખભાવ અનંતકાળ કર્યા, હવે અંતરસ્વભાવસન્મુખ થા ભાઈ ! એ વિના બીજો કોઈ ઉપાય શાંતિનો નથી. અંતરસન્મુખ થઈને સ્વભાવનો આશ્રય કર્યા વિના સમ્યક્ પ્રતીત નહિ થાય; એકત્વસ્વભાવની સમ્યક્ પ્રતીત વગર એકત્વમાં લીનતા નહિ થાય. અને એકત્વસ્વભાવમાં લીનતા વગર એકત્વદશા એટલે કે મુક્તિ નહિ થાય. જેમ સોનામાંથી સોનાના દાગીનાની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમ આત્માના એકત્વની પ્રતીત અને આશ્રયથી એકત્વની એટલે કે મુક્તિની ઉત્પત્તિ થાય છે. પરથી બિન્ન એકત્વસ્વભાવ શું છે ? એકત્વ કહો કે પરિપૂર્ણ કહો, કેમ કે એક હોય તે પોતાથી પરિપૂર્ણ જ હોય. -એવા પોતાના સ્વભાવનો અંતરમાં કદી ટચ થયો નથી-પ્રીતિ જાગી નથી, અને સત્તસ્વભાવમે તે સમજવાની દરકાર કરી નથી. સ્વભાવની રૂચિ અને પ્રતીત વગર મુક્તિની શરૂઆત થતી નથી. અંતરમાં ચૈતન્યસ્વભાવની રૂચિ કરવી તે એક જ મુક્તિની શરૂઆતનો ઉપાય છે.

જૈન દિપાવલી પૂજન

આખા ભારતવર્ષમાં દિપાવલી પર્વ ઉત્સાહ પૂર્વક ઉજવાય છે; દિપાવલી એ જૈનોનું મહાન् ધાર્મિક પર્વ છે, પરંતુ ઘણા જૈન ભાઈઓ, દિપાવલી પર્વ શું છે? તે શા માટે ઉજવાય છે? અને તે કઈ રીતે ઉજવવું જોઈએ? -તે જાણતા નથી, તેથી જૈનધર્મના એ મહાન ધાર્મિક પર્વના દિવસે જ જૈનધર્મથી વિરુદ્ધ એવા કુદેવ પૂજનાદિ કાર્યોમાં તેઓ જોડાય છે, અને ગૃહીત મિથ્યાત્વના મોટા પાપનું પોષણ કરીને, આ અમૂલ્ય અવસરને ગૂમાવી બેસે છે. એવા જીવો દિપાવલી પર્વનો ખરો મહિમા જાણીને કુદેવપૂજનાદિ પાપકાર્યોથી બચે અને જૈનધર્મની પ્રભાવનાના પંથે વળે તે માટે દિપાવલી પર્વ સંબંધી સ્પષ્ટતા કરવાની જરૂર છે.

આજથી ૨૪૭૬ વર્ષ પહેલાં, આપણા શાસનનાયક શ્રી મહાવીર ભગવાન, આસો વદ ચૌદસની પાછલી રાત્રે (-અમાસના પરોઢીયે) અપૂર્વ સિદ્ધદશાને પામ્યા-નિર્વાણ પામ્યા; અને દેવ-દેવેન્દ્રોએ આવીને દિવ્ય રત્નમણિના દિપકો વડે સર્વત્ર જગમગાટ પ્રસરાવીને ભગવાનની મુક્તિનો મહોત્સવ ઉજવ્યો. દિપકોના સમૂહ વડે ઉજવાયેલ એ મુક્તિનો મહોત્સવ તે જ દિપાવલી પર્વ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયો. એ રીતે દિપાવલી પર્વ એટલે મહાવીર ભગવાનની મુક્તિનો માંગલિક મહોત્સવ: મુક્તિની ભાવનાવાળા ભવ્ય જીવો એ પવિત્ર પ્રસંગને સ્મરણભૂમિમાં તાજો કરીને તે પવિત્ર દશા પ્રત્યેનો ઉત્સાહ વ્યક્ત કરે છે. દિપાવલી પર્વ એ ફટાકડા ફોડવાનું, જુગાર રમવાનું કે પૈસાની પૂજા કરવાનું પર્વ નથી પણ તે તો મુક્ત થયેલા આત્માને યાદ કરીને આત્માની મુક્તિની ભાવના માટેનું વિશિષ્ટ પર્વ છે. અને તે પ્રસંગે ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુનું નિર્વાણપૂજન કરવું જોઈએ.

-એ ઉપરાંત, જે દિવસે શ્રી મહાવીર ભગવાન મુક્તિ પામ્યા તે જ દિવસે-અમાસની સંધ્યા સમયે શ્રી ગૌતમ ગણધર કેવળજ્ઞાનરૂપી ચૈતન્યલક્ષ્મી પામ્યા અને દેવ-દેવેન્દ્રોએ મોટો મહોત્સવ કરીને એ જ્ઞાનલક્ષ્મીનું પૂજન કર્યું. ત્યારથી દિપાવલીપર્વમાં ‘લક્ષ્મીપૂજન’ કરવાની પરંપરા ચાલુ થઈ.

[વળી લોકો શ્રી ગણેશાય નમઃ એમ લખે છે ને ગણેશપૂજન કરે છે, તે ગણેશ બીજું કોઈ નથી પણ ગૌતમગણધર જ છે. ગણેશ (ગણ+શ) ગણ એટલે મુનિઓનો સમૂહ, તેના ઈશ એટલે સ્વામી, ગણધરદેવ તે મુનિઓના સમૂહના સ્વામી છે તેથી તે જ ગણેશ છે, ને તે શ્રી ગૌતમગણેશ જ પૂજનીક છે. માટે શ્રી ગણેશાય નમઃ ને સ્થાને શ્રી ગૌતમગણેશાય નમઃ અથવા તો શ્રી ગૌતમગણધરાય નમઃ એ પ્રમાણે લખવું.]

દિપાવલીનો મંગળ ઉત્સવ નજીક આવે છે. તે દિવસે લક્ષ્મીપૂજન કરવાનો રિવાજ છે. પરંતુ વર્તમાનમાં તે ‘લક્ષ્મીપૂજનનું ઘણું વિકૃત સ્વરૂપ થઈ ગયું છે. લોકો કેવળજ્ઞાન લક્ષ્મીને ચૂકીને અજ્ઞાનતાથી ચાંદીના ટુકડારૂપ જડ લક્ષ્મીનું પૂજન કરે છે, ને એ રીતે ધર્મના માંગળિક પ્રસંગે ઉદ્ઘા પાપની પુષ્ટિ કરે છે; તેથી તે સંબંધી પણ પ્રકાશની જરૂર છે.

પ્રથમ તો લક્ષ્મી ખરેખર તેને કહેવાય કે જેનો ભોગવટો આત્મા કરી શકે, અને જેના ભોગવટાથી આત્માને સુખ થાય. એવી જે કોઈ લક્ષ્મી હોય તે જ પૂજનિક છે. પણ પૈસા-રૂપિયા વગેરે જડ લક્ષ્મીને પૂજવી યોગ્ય નથી. તેને પુજવાથી મહા પાપ થાય છે. તે લક્ષ્મીને આત્મા ભોગવી શકતો નથી પણ તેને ભોગવવાની કે મેળવવાની ભાવનાથી પોતે દુઃખી જ થાય છે. માટે એટલું અવશ્ય નક્કી કરવું જોઈએ કે પૂજવાયોગ્ય જે લક્ષ્મી છે તે આત્મામાં જ છે. એ લક્ષ્મી કઈ છે તે ઓળખવું જોઈએ. આત્માની લક્ષ્મી આત્માથી જુદી ન હોય. અજીવ લક્ષ્મીનો સ્વામી અજીવ હોય, અજીવનો સ્વામી જીવ ન હોય. જીવ તો ચૈતન્યસ્વરૂપ છે ને કેવળજ્ઞાન જ તેની અક્ષય-પૂર્ણ લક્ષ્મી છે. જ્ઞાન સિવાય બીજી કોઈ લક્ષ્મીનો સ્વામી જીવ નથી. પોતાના પૂર્ણ

જ્ઞાનભંડારને ઓળખીને સંપૂર્ણ જ્ઞાનલક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવાની ભાવનાપૂર્વક તે લક્ષ્મીનું પૂજન કરવું તેનું જ નામ સાચું લક્ષ્મીપૂજન છે.

દિપાવલી પ્રસંગે પૂજનાટિ કઈ રીતે કરવું તેની વિધિ અર્હી આપવામાં આવે છે: તે દિવસે બે પૂજન કરવાનાં હોય છે. એક તો, શ્રી મહાવીર ભગવાન નિર્વાણ પાદ્યા હોવાથી શ્રી મહાવીર-નિર્વાણ-પૂજન અને બીજું, શ્રી ગૌતમસ્વામી કેવળજ્ઞાનલક્ષ્મી પાદ્યા હોવાથી જ્ઞાનલક્ષ્મી પૂજન.

આ પૂજન માટે (૧) કળશમાં પાણી (૨) ચંદન (૩) અક્ષત (૪) ચંદનવાળા ચોખા (૫) ટોપરણ (૬) દીપક (૭) ધૂપ અને (૮) બદામ, શ્રીફળ વગેરે ફળો-એ આઠ પ્રકારમાંથી બને તેટલી સામગ્રી લેવી. અને સુંદર ઉચ્ચ આસન ઉપર શ્રી મહાવીર પ્રભુનો ફોટો તેમ જ શ્રી સમયસારજી શાસ્ત્રને ભક્તિપૂર્વક બિરાજમાન કરીને નમસ્કાર મંત્ર બોલીને નીચે મુજબ પૂજા કરવી.

શ્રી મહાવીર-નિર્વાણ-પૂજન

[અર્હી આપી છે તે પૂજા પૂજનસંગ્રહ પૃ. ૨૭૮. માં છે. આ સિવાય મહાવીર પ્રભુની બીજી કોઈ પૂજા પણ કરી શકાય છે.]

શ્રીમત વીર હરે ભવપીર ભરે સુખસીર અનાકુલતાઈ, કેદરિ અંક અરિકરદંક નયે હરિ પંક્તિ મૌલિ સુ આઈ; મં તુમકો ઈંહ થાપત હું પ્રભુ ભક્તિ સમેત હિયે હરખાઈ, હે કરુણાધનધારક દેવ ઈણાં અબ તિષ્ઠહુ શીંગ હી આઈ. અં હીં શ્રી વર્દ્ધમાનજિનેન્દ્ર અત્ર અવતર અવતર સંવોધણ. અં હીં શ્રી વર્દ્ધમાનજિનેન્દ્ર અત્ર તિષ્ઠ તિષ્ઠ ઠઃ ઠઃ સ્થાપન. અં હીં શ્રી વર્દ્ધમાનજિનેન્દ્ર અત્ર ભમ સન્નિહિતો ભવભવ વષટ્.

(૧) ક્ષીરોદધિસમ શુચિનીર કંચનભૂંગ ભરી, પ્રભુ વેગ હરો ભવપીર યાતે ધાર કરું; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણ-કમલ પૂજનાર્થે, જન્મજરામૃત્યુવિનાશનાય જલન નિર્વંસ્વાહા.

(૨) મલયાગિરિ ચંદન સાર કેસર સંગ ઘસી, પ્રભુ ભવઆતાપ નિવાર પૂજત હિય ઉલસી; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો..

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, સંસારતાપ વિનાશનાય ચંદન નિર્વંસ્વાહા.

(૩) તંદુલ સ્થિત શશિસમ શુદ્ધ લીનો થાલ ભરી, તસુ પુંજ ધરી અવિરુદ્ધ, પાઉં શિવનગરી; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, અક્ષયપદ પ્રાપ્તયે અક્ષતં નિર્વંસ્વાહા.

(૪) સુરતસું કે સુમન સમેત સુમન સુમનપ્યારે, સો મનમથભંજન હેત પૂજું પદ થારે; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, કામબાળવિધ્યંસનાય પુણ્યં નિર્વંસ્વાહા.

(૫) રસ રજજત સજજત સધે મજજત થાલ ભરી, પદ જજજત રજજત અદ્ય ભજજત ભૂખ અરિ; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, કુધારોગવિનાશનાય નૈવૈદ્યં નિર્વંસ્વાહા.

(૬) તમખંડિત મંડિત નેહ દીપક જોવત હું, તુમ પદતર હે સુખગેહ ભ્રમતમ ખોવત હું; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, મોહ-અંધકારવિનાશનાય દીપં નિર્વંસ્વાહા.

(૭) હરિ ચંદન અગર કપૂર ચૂર સુગંધ કરા; તુમ પદતર ખેવત ભૂરિ આઠો કર્મ જરા; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, અષ્ટકર્મદઃનાય ધૂપં નિર્વંસ્વાહા.

(૮) ઋતુ ફલ કલવર્જિત લાય કંચન થાલ ભરી, શિવફલ હિત હે જિનરાય તુમ ઢિંગ લેટ ધરું; શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હોં, જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણધીર સન્મતિ દાયક હો.

અં હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થે, મોક્ષફલપ્રાપ્તયે ફલ નિર્વંસ્વાહા.

જલ ફલ વસુ સજિ હેમ થાલ તનમન મોદ ધરું, ગુણ ગાઉં ભવોદધિતાર, પૂજત પાપ ફરું;

શ્રી વીર મહા અતિવીર સન્મતિ નાયક હો.

જ્ય વર્દ્ધમાન ગુણવીર સન્મતિ દાયક હો.

ॐ હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અનર્ધપદ પ્રાપ્તયે અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

મહાવીર પ્રભુના પંચકલ્યાણક

મોહિ રાખો હે શરના શ્રી વર્દ્ધમાન જિનરાય છુ....

મોહિ ગરબ સાઢ સિત છહ લિયો તિથિ ત્રિશલા ઉર અધહરના, સુરસુરપતિ તિત સેવ કરી નિત, મૈ પૂજું ભવતરના.... મોહિ

ॐ હીં અખાદ સુદ છહ દિને ગર્ભકલ્યાણક પ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

જનમ ચૈત સિત તેરસ કે દિન કુંડલપુર કનવરના, સુરગિર સુરગુર પૂજ રચાયો, મૈ પૂજું ભવહરના.... મોહિ

ॐ હીં ચૈત સુદ તેરસ દિને જન્મકલ્યાણક પ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

કર્તિક કૃષ્ણ મનોહર દસમી, તા દિન તપ આચરના, નૃપકુમાર ઘર પારણ કીનો, મૈ પૂજું તુમ ચરના.... મોહિ

ॐ હીં કારતક વદ દસમ દિને શાનકલ્યાણકપ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

શુક્લ દસે વૈશાખ દિવસ અરિ ધાતચતુર ક્ષય કરના, કેવલલહિ ભવિ ભવસર તારે જજું ચરણ ગુણભરના.... મોહિ

ॐ હીં વૈશાખ સુદ દસમ દિને શાનકલ્યાણક પ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

આશ્વિન શ્યામ અમાવસ શિવતિય, પાવાપુર તૈ વરના, ઇન્દ્ર-નરેન્દ્ર જજે તિત બહુવિધિ, મૈ પૂજું ભયહરના.... મોહિ

ॐ હીં આસો વદ અમાવસ દિને શાનકલ્યાણકપ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

-જ્યમાલા- (હરિગીત)

ગનધર અશનિધર ચક્ધર હરધર ગદાધર વરવદા, અરુ ચાપધર વિદ્યાસુધર તિરશૂલધર સેવે સદા; દુઃખહરન આનંદભરન તારન-તરન ચરન રસાલ હૈ, સકુમાલ ગુનમનિમાલ ઉન્ત ભાલકી જ્યમાલ હૈ.

(ત્રિભંગી)

જ્ય ત્રિશલાનંદન હરિકૃતવંદન જગદાનંદન ચંદ્રવરં, ભવતાપનિકંદન તનકનમંદન રહિતસપંદન, નયનધરં; શ્રી વીરજિનેશા નમિત સુરેશા નાગનરેશા ભક્તિભરા, 'જિનભક્ત' ધ્યાવૈ વિદ્વ નશાવે વાંછિત પાવૈ શર્મ વરા.

(વધારે જ્યમાલા બોલવી હોય તો પૂજાસંગ્રહ પૂ. ૨૮૪ થી ૨૮૭ માંથી બોલવી.)

ॐ હીં શ્રી નિર્વાણપ્રાપ્ત ભગવાન શ્રીમહાવીર જિનેન્દ્ર ચરણકમલ પૂજનાર્થ, અનર્ધપદ પ્રાપ્તયે અર્ધ મહાઅર્ધ નિર્વંસ્વાણી.

શાનલક્ષ્મી (-સરસ્વતી) પૂજન

[શાનલક્ષ્મીનું બીજું નામ સરસ્વતી પણ છે; ભગવાનની વાણી તે ઉત્તમ દ્રવ્યશ્રુત છે, ને તેને પણ સરસ્વતી કહેવાય છે. શાનપૂજા તરીકે તેનું પૂજન કરવામાં આવે છે..... અહીં જે પૂજા આપી છે તે પૂજાસંગ્રહ પૂ. ૪૫ માંથી આપી છે. એ સિવાય બીજી કોઈ સરસ્વતી પૂજા પણ કરી શકાય છે.]

મોક્ષમાર્ગસ્યનેતારં, ભેતારં કર્મભૂભૂતામ

શાતારં વિશ્વતત્ત્વાનાં, વંદે તદગુણલબ્ધયે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે પુષ્પાંજલિ નિર્વંસ્વાણી.

(૧) ઉદ્ઘિક્ષીર સુનીર સુનિર્મલૈ: કલશ કાંચન પુરિત શીતલૈ: પરમપાવન શ્રી શ્રુત પૂજનૈ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે જલં નિર્વંસ્વાણી.

(૨) મલયચંદન ગંધ સુરુંકમૈ, વિમલ શ્રીધનસાર વિમિશ્રિતૈ: સુપંથ મોક્ષપ્રકાશનમર્યિતે જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે ચંદન નિર્વંસ્વાણી.

(૩) ધવલ અક્ષત જોતિરખંડિતૈ: ચતુરપુંજઅનુપમમંડિતૈ: વિવિધવીજમુપાર્જિતપુષ્પજૈ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે:

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે અક્ષતાન્ નિર્વંસ્વાણી.

(૪) કમલકુંદ ગુલાબ સુંચ પકૈ: લલિતવેલિયમેલિસુગંધજૈ: પ્રચુરપુષ્પિત પુષ્પ મનોહરે: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે પુષ્પ નિર્વંસ્વાણી.

(૫) મધુર આમિલ ત્યક્ત સુવ્યંજનૈ: વૃક્ટધેવરખજ્જકમોદકૈ: કનકભાજનપૂરિતનિર્મિતે: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે નૈવદ્ય નિર્વંસ્વાણી.

(૬) વિમલ જ્યોતિપ્રકાશન દીપકૈ: ધૂતવરૈધનસારમહોજવલૈ: રવમુદાર સુવાચિત નૃત્યકૈ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે દીપ નિર્વંસ્વાણી.

(૭) અગરચંદનધૂપ સુગંધજૈ: દહનકર્મ દવાનલખંડિતૈ: અલિતગુંજનવાસમહોતમૈ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે ધૂપ નિર્વંસ્વાણી.

(ચ) ફલસુદ્ધાદિમાભસુશ્રીફલૈ: કદલિનારંગાનિંબુજદ્રાક્ષકૈ:
હરિતમિષ્ટફલાદિક સંયુતૈ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.
ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે ફલં નિર્વસ્વાહા.
(છ) ઉદ્કયંદન તંદુલપુષ્પકૈ: ચરુસુદીપસુધૂપફલાધ્યકૈ:
ધવલમંગલગાનરવાકુલ: જિનગૃહે જિનસૂત્રમહં યજે.
ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે અર્ધ્ય નિર્વસ્વાહા.

-જ્યમાલા-

[માલિની]

વિમલ વિમલવાણી, દેવ દેવેન્દ્રવાણી

હરષિ હરષિ ગાની, ભવ્ય જીવેન પ્રાની
કુરુ કુરુ નિજપાઠે, શ્રી સમયસાર સૂત્રે
ભજ ભજ નિજરૂપં, તત્ત્વ તત્ત્વાર્થ દીપં
અનુપમ સુખદાતા, ભવ્યજીવેન સાતા
કુગતિ ભતિભાની, જૈનવાણી વિખ્યાતા
સુર નરમુનિ જેતા, ધ્યાન ધ્યાયંતિ તેતા
સ જ્યતિ જિનસૂત્રં, મોક્ષમાર્ગસ્ય ભાનુ.

(વધારે જ્યમાલ બોલવી હોય તો પૂજાસંગ્રહ
પૂર્ણ થી પડ માંથી બોલવી.)

ॐ હીં શ્રી પરમાગમ જિનસૂત્રે અર્ધ્ય નિર્વપા. સ્વાહા.

મંગલં ભગવાન् વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી
મંગલં કુંદકુંદાદ્યો, જૈનધર્માસ્તુ મંગલં.

ॐ હીં સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર
ચરણકમલ પૂજનાર્થે, અર્હતપદ પ્રાપ્ત શ્રી
ગૌતમગણધર ચરણકમલ પૂજનાર્થે અર્ધ્ય નિર્વપામિતિ
સ્વાહા.

ધ્યાનદહૃણવિધિદારુદ્ધિ પાયો પદ નિરવાન
પંચભાવજ્ઞુત થિર થયે નમું સિદ્ધ ભગવાન.

સિદ્ધ સુગુણ કો કદ્દી શકે? જ્યોં વિલસત નભમાન
જિનભક્ત તાતે જજે કરો સકલ કલ્યાણ.

ॐ હીં શ્રી સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત મહાવીરાદિ જિનેન્દ્ર
ચરણકમલ પૂજનાર્થે, અર્ધ્ય નિર્વપામિતિ સ્વાહા.

જિંહ પાવાપુર ક્ષેત્ર અધાતિ, હત સન્મતિ જગદીશ
ભયે સિદ્ધ શુભથાન સો જજું નાય નિજ શીશ.

ॐ હીં શ્રી મહાવીર નિર્વાણભૂમિ પાવાપુરી સિદ્ધક્ષેત્ર
પૂજનાર્થે અર્ધ્ય નિર્વપામિતિ સ્વાહા.

-આરતિ-

(ઉપર મુજબ પૂજન કરીને પછી આરતિ કરવી.
નીચે લખેલી અથવા બીજી કોઈ પણ આરતિ
બોલવી.)

(આરતિ સીમંધરજી તુમારી..... એ રાગ)
કરું આરતિ વર્ષ્માનકી, પાવાપુર નિરવાન થાનકી.....
રાગ વિના સબ જગજન તારે, દ્વેષ વિના સબ કરમ વિદારે.
શીલ-ધૂરંધર શિવતિય ભોગી, મનવચકાયન કણ્ઠે યોગી.
રતનત્રયનિધિ પરિગણ-દ્વારી, જ્ઞાનસુધા ભોજનપ્રત ધારી,
લોક અલોક વ્યાપે નિજમાંદિ, સુખમય ઇન્દ્રયસુખ-દુઃખ નાંદિ.
પંચકલ્યાણકુળ્ય વિરાગી, વિમલ દિગંબર અંબર-ત્યાગી.
ગુણમણિભૂષણ ભૂષિત સ્વામી, જગત ઉદાસ જગંતર સ્વામી.
કહે કહાં લો તુમ સબ જાનો, સેવક કી અભિલાષ પ્રમાણો.

(શાંતિપાઠ)

પૂજે જિનહેં મુકુટ દ્વાર કિરિટ લાકે,
ઇન્દ્રાદિદેવ અરૂ પૂજ્ય પદાજ્જ જાકે,
સો શાંતિનાથ વરવંશ જગત્પ્રીપ,
મેરે લિયે કરહિ શાંતિ સદા અનૂપ.

-એ પ્રમાણે પૂજનવિધિ પૂર્ણ થયા પછી,
પાંચવાર નમસ્કારમંત્રનો જાપ કરવો, અને મહાવીર
ભગવાન, ગૌતમપ્રભુ વગેરેના જયકાર બોલવા. ત્યાર
પછી નવા ચોપડામાં મંગલાચરણ તરીકે નીચે મુજબ
ભાવનાઓ લખવી [અજ્ઞાની જીવો આ મહામંગળ
પ્રસંગે સંસારપોષક ભાવનાઓ ભાવે છે ને ચોપડામાં
તેવું લખે છે તે યોગ્ય નથી. એક તરફ શ્રી મહાવીર
પ્રભુની સિદ્ધદશા અને બીજી તરફ શ્રી ગૌતમપ્રભુને
કેવળજ્ઞાન પ્રાસ્તિ-એ રીતે સિદ્ધપદ અને અરિહંતપદના
સર્વોત્કૃષ્ટ મંગળપ્રસંગ વખતે આત્માને આત્મિક
ભાવનાઓ વડે ઓતપ્રોત કરવો જોઈએ. તેથી
ચોપડામાં મંગલાચરણ તરીકે સંસારપોષક ભાવનાઓ
ન લખતાં, તે સ્થાને નીચે મુજબ પવિત્ર ભાવનાઓ
લખવી. પોતાને કોઈ ખાસ ભાવના તે પ્રસંગે સ્કુરે તો
તે પણ લખી શકાય.]

* શ્રી મહાવીરપરમાત્માને નમસ્કાર *

* ગૌતમગણેશને નમસ્કાર *

* શ્રી જિનવાણી માતાને નમસ્કાર *

* શ્રી સદગુરુદેવને નમસ્કાર *

* શ્રી જૈનધર્મને નમસ્કાર *

હે ભગવાન શ્રી વીરપ્રભુ ! આપ શ્રી આજે સંસારનો અંત લાવીને અપૂર્વ મુક્તદશાને પામ્યા છો..... હે શ્રી ગૌતમગણધર દેવ ! આપશ્રી આજે કેવળજ્ઞાનલક્ષ્મીને પામીને જીવન્મુક્ત થયા છો. પ્રભો, અમે હજુ ગૃહસ્થપણામાં ફસેલા છીએ, પણ અમારી સ્થિતિમાં અમે આપશ્રીની પવિત્ર મંગલદશાની ભાવના કરીએ છીએ. આ મંગલપર્વના સુપ્રભાતે અમારી ભાવના છે કે-

૧ શ્રી ભણવીરપ્રભુ જેવી આત્મરિદ્ધિ અમને પ્રાસ થાઓ.

૨ શ્રી સીમંધર પ્રભુ અમારા ઉપર પ્રસન્ન રહો.

૩ શ્રી નેમનાથ પ્રભુ જેવો સદ્વૈરાય અમને પ્રાસ થાઓ.

૪ શ્રી ગૌતમપ્રભુ જેવી જ્ઞાનલક્ષ્મી અમને પ્રાસ થાઓ.

૫ શ્રી બાહુબાળ સ્વામી જેવું અડગ આત્મબળ અમને પ્રાસ થાઓ.

૬ શ્રી કુંદકુંદ પ્રભુજી સમાન સ્વરૂપજીવન અમને પ્રાસ થાઓ.

૭ શ્રી સદ્ગુરુદેવની સેવાનો લાભ નિરંતર અમને પ્રાસ થાઓ.

૮ શ્રી દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રત્યેની અમારી ભક્તિ હિન્હિન વૃદ્ધિ પામો.

૯ પવિત્ર રત્નત્રદૂપી અમૂલ્ય લક્ષ્મીનો અમને લાભ થાઓ.

૧૦ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન-વૈરાયથી અમારા જીવનભંગર સદ્ગ્ય ભરપૂર રહો.

Error! Not a valid link. શ્રી કુંદકુંદ શ્રી Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link. શ્રી કુંદકુંદ શ્રી Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link. શ્રી Error! Not a valid link.

શ્રી ભણવીર-નિર્વાણ-કલ્યાણક

વીર સં. ૨૪૭૭

આસો વદ૦)) વાર

લી. જિનેન્દ્રભક્ત

* * * *

-એ પ્રમાણે લખ્યા પછી વખત અને ભાવ અનુસાર ધાર્મિક સ્તવનો ગાઈને તેમજ વાજિંત્ર વગેરેથી ભક્તિ કરવી.

ત્યાર પછી આ મંગળપ્રસંગે, લક્ષ્મી ઉપરનો મોહ ઘટાડવા માટે ઉદાર ભાવથી પોતાની શક્તિ અનુસાર-જ્ઞાન-દાન વગેરે કરવાં, તેમ જ સાધર્મિઓ પ્રત્યે વાતસલ્ય કરવું.

દરેક જેનશ્રાવકોએ કુરિતી છોડીને આ પ્રમાણે જૈન-સંસ્કૃતિ અનુસાર દિપાવલી પર્વ ઊજવવું જોઈએ.

માસિકના ૭૩ થી ૮૪ સુધીના
અંકોમાં આવેલા લેખોની

કક્ષાવારી

નં.	વિષય	અંક-પૂર્ણ	નં.	વિષય	અંક-પૂર્ણ
-અ-આ-ઉ-એ-					
૧	અજાનીઓ નો નિષ્ફળ મિથ્યા અભિપ્રાય	Error! Not a valid link. ખાસ-૧૯૮	૧૫	અંક મોડો કેમ ?	૭૮-૧૧૮
૨	અજાની જીવ બાધ સંયોગોમાં સુખ શોધે છે	૧૬ આત્મતત્ત્વની મુખ્યતા	૭૪-૩૧		
૩	અજાનીની ઉધી દોડ	૭૮-૧૧૯	૧૮	આત્મધર્મના પાછલા અંકો	૮૨-૨૧૬
૪	અજાનીની ઉધી નજરે	૮૧-૧૭૭	૧૯	આત્મધર્મનું આઠમું વર્ષ	૮૪-૨૫૮
૫	અધિક માસનો અંક	૮૧-૧૭૩	૨૦	આત્મધર્મનું બેટપુસ્તક ચિદ્વિલાસ	૮૦-૨૫૮
૬	અનંતાનુંધી કખાય	૮૩-૧૮૨	૨૧	આત્માની પ્રભુતા	૭૫-૫૮
૭	અનાદિનું અજાન ટળીને ભેદજ્ઞાન કરી રીતે થાય ?	૮૩-૨૩૩	૨૨	આત્માની શાંતિ કયાં છે ?	૭૫-૫૬
૮	'અનેકાંતિક માર્ગ પણ સમ્યકુંઝેકાંત એવા નિજપદની પ્રાસી કરવવા સિવાય બીજા અન્ય હેતુએ ઉપજારી નથી' - એ ઉપરનું ખાસ પ્રવચન-	૮૦-૧૪૩	૨૩	આત્માની સાચી સમજાણ	૭૬-૭૬
૯	અરિહંતદેવના હિન્દ્ય ધ્વનિનો સાર	૭૬-૭૦	૨૪	આત્માની સાચી સમજાણનો ઉપદેશ	૭૭-૮૮
૧૦	અરિહંત ભગવાને કરેલો સ્વતંત્રતાનો ઉપદેશ	૮૧-૧૬૩	૨૫	આત્માનું સ્વાસ્થ્ય	૮૧-૧૭૦
૧૧	અરૂપી આત્માની સમજાણ	૭૩-૧૫	૨૬	આત્માને ભગવાન માને તે ભગવાન થાય	૭૪-૪૦
૧૨	અંહિસા ધર્મ	૭૮-૧૧૧	૨૭	આત્માનો સર્વજ્ઞસ્વભાવ ને વસ્તુમાં ક્રમબદ્ધપર્યાય	૭૪-૨૨
૧૩	અષો, ચૈતન્ય રત્ન !	૭૭-૮૦	૨૮	એકત્વસ્વભાવ અને દૈત્યતાવ	૮૪-૨૪૬
૧૪	અષોભાગ્ય હોય તેને આ સાંભળવા મળે	૮૨-૨૦૩	૨૯	કુંદકુંદ	૭૮-૧૨૬
			૩૦	કલ્યાણની મૂર્તિ	૮૦-૧૪૨
			૩૧	કોણ કર્તા અને શું તેનું કાર્ય ?	૮૦-૧૪૨

નં.	વિષય	અંક-પૃષ્ઠ	નં.	વિષય	અંક-પૃષ્ઠ
૩૨	કોણ પ્રશંસનીય છે ?	૮૦-૧૬૦	૭૨	પૂ. ગુરુદેવશ્રીનું સોનગઢમાં આગમન	ખાસ-૧૮૭
૩૩	ખરી મહત્ત્વ શેમાં છે ?	૮૧-૧૭૨	૭૩	પૂ. ગુરુદેવશ્રીનો વિષાર	૭૪-૩૧
૩૪	ખાસ અંક	ખાસ-૧૮૮	૭૪	પ્રભુતા	૭૩-૨
૩૫	ચારગતિના અમણથી છૂટવાનો રસ્તો	૭૫-૫૪	૭૫	પ્રભુતા	૭૫-૫૭
૩૬	ચારિત્ર	૮૧-૧૭૭	૭૬	પ્રયોજનભૂત રકમ	૮૧-૧૭૬
૩૭	ચાલ ભમરા, ગુલાબની સુગંધ લેવા	૮૩-૨૨૧	૭૭	પ્રવચનની રેકર્ડ	ખાસ-૧૮૭
૩૮	ચૈતન્યતત્ત્વની દુર્લભતા	૭૩-૬	૭૮	પ્રેસ-સમાચાર	ખાસ-૧૮૭
૩૯	ચૈતન્યસ્વભાવને કોણ સમજે ?	૭૩-૧૨	૭૯	પ્રૌઢ વયના ગૃહસ્થો માટે શ્રી જૈન શિક્ષણવર્ગ	ખાસ-૧૮૭
૪૦	ગ્રાહકોને સૂચના	૮૩-૨૨૨		-બ-	
૪૦અ	ગ્રફસ્થનો ધર્મ	૮૪-૨૫૮	૮૦	બે ફાજાર પાનાંનું ઉચ્ચ આધ્યાત્મિક સાહિત્ય	
૪૧	જિજાસુઓ ધ્યાનમાં રાખો કે...	૮૧-૧૬૨		માત્ર હા. C માં	૮૨-૨૨૦
૪૨	જૈન દીપાવલી પૂજન	૮૪-૨૫૧	૮૧	બે ફાજાર પાનાંનું " " "	૮૩-૨૪૦
૪૩	જૈન બાળપોથી	૭૫-૫૫	૮૨	બે ફાજાર પાનાંનું " " "	૮૪-૨૬૦
૪૪	જ્ઞાનીને શું સંમત છે ?	૮૦-૧૫૬	૮૩	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (સોનગઢમાં)	૭૩-૭
૪૫	જ્ઞાનીનો વિચેદ અજ્ઞાની ન કરે તો કોણ કરે ?	૮૨-૨૦૧	૮૪	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (સોનગઢમાં)	૭૩-૭
	-ત-દ-ધ-		૮૫	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (ઉમરાળામાં)	૭૬-૫૭
૪૬	તત્ત્વનિર્ણય	૮૧-૧૬૩	૮૬	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (વઢવાણ શહેરમાં)	૭૬-૬૬
૪૭	તમે વાંચ્યું ? (-વસ્તુવિજ્ઞાનસાર)	૮૨-૨૧૮	૮૭	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (જોરાવરનગરમાં)	૭૬-૬૬
૪૮	ત્રણ ભેટ પુસ્તકો	૭૫-૫૧	૮૮	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (વઢવાણ કેમ્પમાં)	૭૭-૮૭
૪૯	દસલક્ષણધર્મ-પ્રવચનો	૮૩-૨૩૦	૮૯	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (મોરબીમાં)	૭૭-૮૪
૫૦	દુઃખ મટવાનો ઉપાય	૮૧-૧૬૬	૯૦	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (વાંકનેરમાં)	૭૭-૮૮
૫૧	દુર્લભ મનુષ્યભવયમાં શું કરવું ?	૭૫-૪૧	૯૧	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (વવાણીયામાં)	૭૮-૧૧૪
૫૨	દેશનાલબ્ધિ	૮૩-૨૨૩	૯૨	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (મોરબીમાં)	૭૮-૧૧૪
૫૩	ધન્ય જીવન	૮૧-૧૬૮	૯૩	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (રાજકોટમાં)	૭૮-૧૧૪
૫૪	ધર્મ	૭૫-૪૨	૯૪	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (ગઢકામાં)	૮૦-૧૧૫
૫૫	ધર્મ કરનાર જીવે શું જાણવું ?	૭૮-૧૨૧	૯૫	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (વીધીયામાં)	૮૧-૧૬૮
૫૬	ધર્મ કેમ થાય ?	૭૭-૮૪	૯૬	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (લાડીમાં)	૮૧-૧૬૮
૫૭	ધર્મત્વાની નિઃશંકતા	૮૦-૧૫૮	૯૭	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (સોનગઢમાં)	ખાસ-૧૮૨
૫૮	ધર્મત્વા વગર ધર્મ હોતો નથી	૭૮-૧૨૨	૯૮	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (સોનગઢમાં)	૮૩-૨૨૭
૫૯	ધર્મી જીવ કોને કહેવો ?	૭૪-૩૪	૯૯	બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા (સોનગઢમાં)	૮૪-૨૫૮
૬૦	ધર્મી જીવ જાણે છે કે 'હું મુક્ત છું'	૭૮-૧૩૬		- ભ-	
૬૧	ધર્મી જીવની મતિ	૭૮-૧૩૮	૧૦૦	ભગવાનની દીક્ષા અને મુનિદશા	૮૧-૧૭૮
૬૨	ધર્મી જીવ શું કાર્ય કરે છે ?	૭૮-૧૨૩	૧૦૧	ભગવાન શ્રી કુંદુંદુ-કણન જૈન શાસ્ત્રમાળાનાં	
૬૩	ધર્મનું કાર્ય શું અને અધર્મનું કાર્ય શું ?	ખાસ-૧૮૪		-૫૧ પુષ્પો	૮૨-૨૧૮
૬૪	ધાર્મિક દિવસો	૮૨-૨૦૩	૧૦૨	ભગવાન શ્રી કુંદુંદુ, , ,	૮૩-૨૩૮
૬૫	ધાર્મિક મહોત્સવ સમાચાર	૮૪-૨૪૨	૧૦૩	ભરતજી સાથે તત્ત્વચર્ચા	૭૬-૬૨
	-ન-૫-		૧૦૪	ભરતેશ વૈભવ	૭૫-૫૫
૬૬	નિયમસાર-પ્રવચનો	૭૩-૨૦	૧૦૫	ભવકલાંત જીવનો વિસામો	૭૬-૬૫
૬૭	નિર્ધાર્થક અભિપ્રાય	૮૦-૧૫૧	૧૦૬	ભવના અંત વિષે શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના પદ્ધતા	૭૮-૮૮
૬૮	નોંધ (ભેટ પુસ્તક સંબંધી)	૭૩-૭	૧૦૭	ભવનો પાર પામવા માટે અપૂર્વ	
૬૯	પાંડવભક્તિ (કાવ્ય)	ખાસ-૧૮૩		ભેદવિજ્ઞાન પ્રગટ કરો...	૮૧-૧૭૪
૭૦	પુસ્તક વેચાણ વિભાગ	ખાસ-૧૮૭	૧૦૮	ભવભ્રમણનો ભય	૭૩-૮
૭૧	પુસ્તકો મંગાવનારાઓને સૂચના	૭૬-૬૬	૧૦૯	ભવભ્રમણનો રોગ કેમ ટણે ?	૭૬-૧૩૭

: આસો : ૨૪૭૯

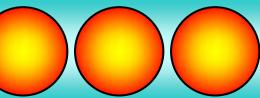
: ૨૫૭ :

નં.	વિષય	અંક-પૃષ્ઠ	નં.	વિષય	અંક-પૃષ્ઠ
૧૧૦	ભવ્ય-સંબોધન	૭૩-૧	૧૪૭	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર જન્મ-સ્થાન-ભુવનમાં પૂરુષેવશ્રીનું ખાસ પ્રવચન	૮૦-૧૪૩
૧૧૧	ભાઈ, તું તારું સુધાર !	૮૦-૧૪૨			
૧૧૨	ભેટ પુસ્તકો સંબંધી ખુલાસો	૭૬-૮૦	૧૪૮	શ્રી મહાવીર પ્રભુના આત્માનું જીવન	૭૮-૧૩૦
૧૧૩	ભેદવિજ્ઞાનનો મહિમા	૭૬-૬૧	૧૪૯	શ્રી શનુજ્ય સિદ્ધકેત્રની યાત્રા	ખાસ-૧૮૨
	મ		૧૫૦	શ્રી સદગુરુ ઉપદેશ (હિંદી કાવ્ય)	૮૨-૨૦૨
૧૧૪	મનુષ્યપણું પામીને શું કરવા જેવું છે ?	૭૫-૫૨	૧૫૧	શ્રી સદગુરુ-પ્રવચન-પ્રસાદ	૮૪-૨૪૧
૧૧૫	મહા પવિત્ર દસલક્ષણી પર્વ	૮૩-૨૩૧		સ	
૧૧૬	મહાવીરની કિયા અને મહાવીરના ઉપવાસ	૭૩-૨	૧૫૨	સત્પુરુષની વાણી	૮૧-૧૬૮
૧૧૭	મહાવીર ભગવાન કઈ રીતે મોક્ષ પામ્યા ?	૭૩-૧૦	૧૫૩	સત્પુરુષોનું વચનામૃત	૮૧-૧૬૧
૧૧૮	માતાજીને સંદેશ (કાવ્ય)	૭૩-૪	૧૫૪	સત્ય વસ્તુસ્વરૂપ	૭૩-૪
૧૧૯	માન-અપમાન	૭૩-૧૫	૧૫૫	સત્ય સ્વરૂપ	૭૪-૩૧
૧૨૦	મુક્તિનો ઉપાય: ભેદજ્ઞાન	૮૨-૨૧૩	૧૫૬	સમયસાર-પ્રવચનસારજ્ઞા	
૧૨૧	મુમુક્ષુઓએ સેવવાયોગ્ય બે સાધનો	૮૦-૧૪૧		વ્યાખ્યાનની શરૂઆત	ખાસ-૧૮૭
૧૨૨	મોક્ષ અને બંધનું કારણ	૭૮-૧૩૮	૧૫૭	સમયસાર-પ્રવચનો	૭૬-૮૦
૧૨૩	મોક્ષનો ઉપાય	૭૪-૩૨	૧૫૮	સમયસારમાં દેશનાલભિદ્ધ; તથા	
૧૨૪	મોક્ષશાસ્ત્ર-ગુજરાતી વીકા (બીજી આવૃત્તિ)	૭૩-૨૦		નિમિત્તની સાપેક્ષતા બાબત અનેકાંત	૮૪-૨૪૪
૧૨૫	મૌઘં માનવજીવન	૮૨-૨૦૮	૧૫૯	સાચું જ્ઞાન કેમ થાય ?	૮૧-૧૬૨
	-૨-૫-				
૧૨૬	રણમાં પોક	૭૮-૮૭	૧૬૦	સિદ્ધિનો ઉપાય	૮૩-૨૨૮
૧૨૭	રાગ-દ્રોષ વગરનો આત્માનો જ્ઞાનસ્વભાવ	૭૮-૧૩૫	૧૬૧	સુખ	ખાસ-૧૮૮
૧૨૮	રાજકોટમાં પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે -પદ્ધારેલા જિનબિંબોની યાદી	૧૬૨	૧૬૨	સુખની શોધમાં	૭૩-૫
૧૨૯	રાજકોટમાં પૂરુષેવશ્રીનું આગમન અને શ્રી જિનબિંબ પ્રતિષ્ઠાનો મહોત્સવ	૭૭-૮૧	૧૬૩	સુખ વિષે વિચાર	૮૪-૨૪૩
૧૩૦	વઢવાળા શહેરના જિનમંદિર માટે દાન	૮૪-૨૪૮	૧૬૪	સુધારો (અંક ૭૨ નો)	૭૩-૭
૧૩૧	વીતરાગ વિજ્ઞાન	ખાસ-૧૮૧	૧૬૫	સુધારો (અંક ૭૦ નો)	૭૪-૩૩
૧૩૨	વીધીયાવનમાં વૈરાગ્યભાવના	૭૫-૪૭	૧૬૬	સુધારો (અંક ૭૫ નો)	૭૭-૮૭
૧૩૩	વૈરાગ્ય સમાચાર	૮૩-૨૨૨	૧૬૭	સુવર્ણપુરીમાં મંગલ-પ્રવચન	૮૨-૨૦૪
	-૬-શ્રી-		૧૬૮	સુવર્ણપુરી સમાચાર	ખાસ-૧૮૭
૧૩૪	શ્રી કુંડકુંદ-શ્રાવિકાશાળાનું ખાતમૂહૂર્ત	૮૩-૨૩૫	૧૬૯	સૂરાધ્રના પાટનગરમાં શ્રી પંચકલ્યાણક	
૧૩૫	શ્રી જૈ. સ્વા. મં. ટ્રસ્ટનાં કેટલાંક પ્રકાશનો	૭૫-૫૩		પ્રતિષ્ઠાનો મહોત્સવ અને	
૧૩૬	શ્રી જૈ. સ્વા. મં. ટ્રસ્ટનાં કેટલાંક પ્રકાશનો	૭૫-૬૦		શ્રી જિનેન્દ્રશાસનના જ્યકાર	૭૮-૧૧૫
૧૩૭	શ્રી જૈ. સ્વા. મં. ટ્રસ્ટનાં કેટલાંક પ્રકાશનો	૭૮-૧૪૦		-૬-	
૧૩૮	શ્રી જૈ. સ્વા. મં. ટ્રસ્ટનાં કેટલાંક પ્રકાશનો	ખાસ-૨૦૦	૧૭૨	હે જીવ ! તું શુદ્ધાત્માની શ્રદ્ધા કર !	૭૪-૨૧
૧૩૯	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૨)	૭૩-૧૬	૧૭૩	હે ભવ્ય ! તું આત્માની ગ્રીતિ કર !	ખાસ-૧૮૪
૧૪૦	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૩)	૭૭-૮૨		ચિત્રો	
૧૪૧	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૪)	૭૮-૧૦૮		(૧) ભવ્ય-સંબોધન	૭૩-૧
૧૪૨	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૫)	૭૮-૧૨૭		(૨) ચૈતન્યસમુદ્રમાં હુબકી મારીને આત્મિક-	
૧૪૩	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૬)	૮૦-૧૫૨		આનંદરસના સ્વાદના અનુભવમાં લીનતા	૭૩-૨
૧૪૪	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૭)	૮૨-૨૧૭		(૩) અરિહંત ભગવાન	૭૩-૩
૧૪૫	શ્રી પરમાત્મપ્રકાશ પ્રવચનો: લેખાંક (૧૮)	૮૩-૨૩૬		(૪) સિદ્ધ ભગવાન	૭૩-૩
૧૪૬	શ્રી પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોને નમસ્કાર (કાવ્ય)	૭૩-૩		(૫) આચાર્ય ભગવાન	૭૩-૩

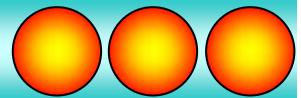
નં.	વિષય
(૬)	ઉપાધ્યાય ભગવાન
(૭)	સાધુ ભગવાન
(૮)	મહાવીર ભગવાન
(૯)	સિદ્ધ ભગવાન

અંક-પૂછ	નં.	વિષય	અંક-પૂછ
૭૩-૩	(૧૦)	સમ્યજદિષ્ટ બાલિકા	૭૩-૧૪
૭૩-૩	(૧૧)	મહાવીર પ્રભુજી	૭૯-૧૩૦
૭૩-૧૦	(૧૨)	દસલક્ષ્ણ ધર્મ	૮૩-૨૩૦
૭૩-૧૦			

ଓ લેખ ૧૭૪ પાના ૨૬૦ ઓ

ગૃહસ્થોનો ધર્મ

(શ્રી પદ્મનંદીપચીસી: ઉપાસક-સંસ્કાર-અધિકાર ઉપર પૂ. ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચનોમાંથી પહેલાં પ્રવચનનો ટૂંક સાર)

[વીર સં. ૨૪૭૬ શ્રાવણ વદ ૧૨. શ્લોક ૧ થી હ]

શ્રી પદ્મનંદી આચાર્ય દિગંબર સંત મુનિ હતા, તેમણે જંગલમાં આ શાસ્ત્રની રચના કરી છે; આમાં શ્રાવકના ધર્મનું વર્ણન કર્યું છે. ગૃહસ્થદશામાં રહેલા સમ્યજદિષ્ટ શ્રાવકને રાગરહિત ધર્મના સંસ્કાર કેવા હોય, ને શુભરાગની ભૂમિકા કેવી હોય તેનું આમાં વર્ણન છે.

આ ચોવીસીમાં સૌથી પ્રથમ ચારિત્રધર્મ અંગીકાર કરીને શ્રીક્રાંતભનાથ પ્રભુએ ‘પ્રતતીર્થ’ ચલાવ્યું, અને તેમને સૌથી પ્રથમ વિષિપૂર્વક આત્મજ્ઞાન સહિત આહારદાન આપીને શ્રી શ્રેયાંસકુમારે ‘દાન તીર્થ’ પ્રવર્તાવ્યું. એથી તે બંને મહાત્માઓને આ અધિકારની શરૂઆતમાં મંગળ તરીકે ચાદ કર્યા છે. તે બંને મહાત્માઓ તે જ ભવે મોક્ષ પામ્યા છે.

બીજા શ્લોકમાં ધર્મનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે; સમ્યજદર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રની એકતા તે ધર્મ છે—તે જ મોક્ષમાર્ગ છે. તે મોક્ષમાર્ગ પૂર્ણપણે તો મુનિવરોને હોય છે. ગૃહસ્થોને ચારિત્ર સહિત પૂર્ણ મોક્ષમાર્ગ હોતો નથી, ઇતાં તેને પણ સમ્યજદર્શનજ્ઞાન સહિત અંશે ચારિત્રરૂપ એકદેશ મોક્ષમાર્ગ હોય છે; એટલે ગૃહસ્થને પણ ધર્મ હોય છે. વેપારધંધામાં પડેલા ગૃહસ્થને બિલકુલ ધર્મ હોઈ શકે નહિએ નથી. એ ખાસ ધ્યાન રાખવું કે ગૃહસ્થને જે શુભરાગ હોય તે કાંઈ ધર્મ નથી. ધર્મ તો સમ્યજદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર જ છે, તેથી ગૃહસ્થને પણ રાગરહિત, સમ્યજદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના જેટલા અંશો છે તે જ ધર્મ છે, જે રાગ છે તે ધર્મ નથી. ગૃહસ્થદશામાં ધર્મને જિનેન્દ્રદેવની પૂજા, મુનિ વગેરેની ભક્તિ, શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય સંયમ, તપ અને દાન, વગેરે શુભભાવ આવ્યા વગર રહેતા નથી તેથી તેને પણ ઉપચારથી ગૃહસ્થનો ધર્મ કહેવાય છે. પણ ખરેખર તેમાં જે રાગ છે તે ધર્મ નથી. ખરેખર ગૃહસ્થનો ધર્મ તો તેને જે સમ્યજદર્શન-જ્ઞાન તથા અંશે વીતરાગભાવ છે તે જ છે.

સમ્યજદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને જ મોક્ષમાર્ગ જાણીને, તેવા મોક્ષમાર્ગમાં જે ગમન કરતા નથી ને રાગને ધર્મ માને છે તેવા જીવોને સંસાર જ દીર્ઘ થાય છે, તેમને મોક્ષ ઘણો દૂર છે. ને જે જીવો રાગને મોક્ષમાર્ગ તરીકે નથી માનતા, ચાગરહિત શુદ્ધાત્મસ્વભાવની શ્રદ્ધા, જ્ઞાન, ચારિત્રને જ મોક્ષમાર્ગ જાણીને તેમાં પ્રવર્તે છે તેને મોક્ષ અત્યંત નજીક છે ને સંસારનો અંત આવવાની તૈયારી છે. સમ્યજદિષ્ટ ગૃહસ્થ હોય તો તે પણ મોક્ષમાર્ગ ચાલનારો છે. તેને મોક્ષ નજીક વર્તે છે.

જેવું સમ્યજદર્શન મુનિવરોને હોય છે તેવું જ સમ્યજદર્શન શ્રાવકોને પણ હોય છે. સમ્યજદર્શનધર્મમાં તેમને ફેર નથી. મુનિને ચારિત્રદશાનો વીતરાગભાવ ઘણો પ્રગટયો છે ને ગૃહસ્થને તેવો વીતરાગભાવ પ્રગટયો નથી, એ રીતે ચારિત્ર અપેક્ષાએ બંનેમાં ફેર છે; પણ તેથી એમ ન માનવું કે શ્રાવકને જે રાગ છે તે ધર્મ છે. શ્રાવકને પણ જે રાગ છે તે ધર્મ નથી પણ સમ્યક્ષ્રદ્ધા, સમ્યજ્ઞાન તેમ જ જેટલે અંશે વીતરાગભાવ છે તે જ ધર્મ છે. ગૃહસ્થને વેપારધંધો, ભોજન સ્ત્રી વગેરેનો સંયોગ બદ્ધરમાં દેખાતો હોય ને તે તરફનો રાગ પણ હોય છીતાં ધર્મને અંતરમાં તેની સૂચિ નથી અંતરમાં ચૈતન્યદ્રવ્યનું ભાન વર્તે છે, તો તેને પણ ધર્મ હોય છે. માટે ગૃહસ્થોને ધર્મ કેમ હોય, ત્યાગી થયા પછી જ ધર્મ થાય ‘—એવી શંકા ન કરવી. ગૃહસ્થ હોય માટે અધર્મી જ હોય—એમ નથી. અને ધરબાર છોડીને ત્યાગી થઈ ગયો તેથી તે ધર્મી થઈ ગયો—એમ પણ નથી. જેને અંતરમાં ચૈતન્યતત્ત્વનું ભાન છે તે ભલે ગૃહસ્થપણામાં હોય તો પણ તે ધર્મી જ છે ને જેને અંતરમાં ચૈતન્યતત્ત્વનું ભાન નથી, ને પ્રતાહિના શુભ રાગથી ધર્મ માને છે તે ત્યાગી હોય તોપણ ધર્મી નથી પણ અધર્મી જ છે.

આ કાળમાં ધર્મી ગૃહસ્થો ધર્મનું કારણ છે; ધર્મી ગૃહસ્થો જિનમંદિર બંધાવે છે, અને જ્યાં જિનમંદિર હોય ત્યાં મુનિઓ આવીને વસે છે. તેમજ મુનિઓને આહારદાન આપીને શ્રાવકો તેમને ધર્મસાધનમાં સ્થિત કરે છે. એ રીતે વીતરાગી દેવ—ગુરુના ભક્ત ગૃહસ્થો પણ નિમિત્ત તરીકે ધર્મનું કારણ છે.

આ રીતે આત્મભાન સહિતનો આવો શ્રાવકધર્મ પણ ઉત્તમ છે. માટે ગૃહસ્થપણામાં રહેલા જીવોએ પોતાની ભૂમિકા અનુસાર સમ્યજદર્શન-જ્ઞાન સહિત રાગની મંદિરા કરીને ગૃહસ્થધર્મને દીપાવવો જોઈએ.

* રાણપુર : અહીં શ્રી જિનમંદિર અને સ્વાધ્યાય મંદિર સ્થપાઈ ગયાં છે, ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન હંમેશાં ઉત્સાહપૂર્વક પૂજા, ભક્તિ, વાંચન, પ્રભાવનાદિ થતા હતા. અને દસલક્ષણધર્મના દિવસોમાં “શ્રી સદગુરુ પ્રવચન પ્રસાદ” વંચાતું હતું. હંમેશાં વાંચન થાય છે.

* લાઠી : ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન ‘સદગુરુ પ્રવચન પ્રસાદ’ પત્રિકા, તેમજ દસલક્ષણધર્મ પ્રવચનોનું વાંચન થતું હતું. અહીં જિનમંદિર વગેરે થતાં મુમુક્ષુઓમાં ઉત્સાહ સારો છે. હંમેશાં પૂજા, ભક્તિ, વાંચન, પ્રતિકમણાદિ થતા હતા. અહીં હંમેશા વાંચન થાય છે.

* મોરબી : અહીં મુમુક્ષુ મંડળ સ્થપાયા પછી આ પહેલો જ ધાર્મિકોત્સવ હોવાથી ઉત્સાહથી ઉજવાયો હતો. હંમેશાં બે વખત વાંચન, સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, પ્રતિકમણ અને પ્રભાવનાદિ થતાં હતાં. સ્વાધ્યાય મંદિરે હંમેશાં બે વખત વાંચન થાય છે.

* વાંકાનેર : ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન અહીં પણ મુમુક્ષુ મંડળમાં હંમેશાં વાંચન, પ્રભાવના વગેરે ઉત્સાહથી થતાં હતાં, સ્વાધ્યાય મંદિરે હંમેશાં વાંચન થાય છે.

* સાવરકુંડલા : અહીં ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન બે વખત સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, પૂજા, પ્રભાવના વગેરે થયાં હતાં. અહીં એક ચેત્યાલયમાં શ્રી જિનદેવના પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે; ને હંમેશાં વાંચન થાય છે.

* મુંબઈ : અહીં દર વર્ષે ઉત્સાહપૂર્વક ધાર્મિકોત્સવ ઊજવાય છે તે પ્રમાણે આ વર્ષે પણ ઊજવાયેલ; આ ધાર્મિકોત્સવ દરમિયાન શ્રી ભૂલેશ્વરના જિનમંદિરમાંથી પ્રભુ શ્રી મહાવીર ભગવાનના પ્રતિમાજી લાવીને સ્થાપન કર્યા હતા. પ્રભુશ્રીને પદ્ધતાવવાના વરઘોડામાં ૫૦૦ જેટલા માણસો હતા. અને હંમેશાં પૂજા, ભક્તિ, સ્વાધ્યાય, વગેરે કાર્યક્રમમાં મુમુક્ષુઓ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લેતા હતા. હંમેશાં તા થી ટા પૂજા, ટા થી લા વાંચન, લા થી ૧૦ સ્વન, રા થી તા વાંચન, તા થી ૪ ભક્તિ, ૭ થી તા આરતિ, તા થી ટા પ્રતિકમણ અને ટા થી ૮ ભાવના થતી હતી. વાંચનમાં સવારે મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક વંચાયું હતું. અને દસલક્ષણધર્મના દિવસો દરમિયાન દસલક્ષણધર્મ-પ્રવચનો વંચાયા હતા. ધાર્મિકોત્સવના કાર્યક્રમમાં ભાગ લેનારા મુમુક્ષુઓની સંખ્યા ૫૦૦ થી ૮૦૦ સુધી થતી હતી.

—એ રીતે પરમકૃપાળુ ધર્મપ્રભાવક પૂ. શ્રી સદગુરુદેવશ્રીના પુનિત પ્રતાપે ઠેર ઠેર સત્ધર્મ પ્રભાવનામાં વૃદ્ધિ થતી જાય છે.

* આત્મધર્મનું આઠમું વર્ષ : આ અંકની સાથે ‘આત્મધર્મ’ માસિકના સાત વર્ષ પૂરાં થાય છે. આગામી અંકથી ‘આત્મધર્મ’ નું આઠમું વર્ષ શરૂ થશે. આત્મધર્મના સર્વે ગ્રાહકોને પોતાનું નવાર્ષનું લવાજીમ વહેલાસર ભરી દેવા વિનંતિ છે. કારતક સુદ પૂર્ણિમા સુધીમાં જે ગ્રાહકોનું લવાજીમ કે કોઈ સૂચના નહિ આવે તે ગ્રાહકોને કારતક માસનો અંક વી.પી. થી મોકલવવામાં આવશે. આપ આપનું લવાજીમ મોકલાવી આપીને ‘આત્મધર્મ’ ની વ્યવસ્થામાં મદદરૂપ થશો—એવી આશા છે.

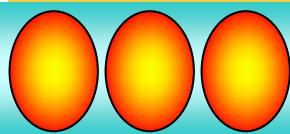
લવાજીમ નીચેના સરનામે મોકલવું—
શ્રી જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર સોનગઢ, સૌરાષ્ટ્ર

* બેટ પુસ્તક ચિદ્વિલાસ : આત્મધર્મ માસિકના સાતમાં વર્ષનું ત્રીજું બેટપુસ્તક ગુજરાતી ચિદ્વિલાસ પ્રસિદ્ધ થઇ ગયું છે. કારતક સુદ એક સુધીમાં તમામ ગ્રાહકોને તે મળી જશે. [અમદાવાદ, રાજકોટ, સુરેન્દ્રનગર, વઠવાણ તેમ જ લાઠી, વીધીયા, મોરબી, વાંકાનેર, જામનગર અને રાણપુરના ગ્રાહકોનાં બેટ પુસ્તકો તે તે ગામના મુમુક્ષુમંડળ ઉપર મોકલી આપવામાં આવ્યા છે. માટે તે ગામના ગ્રાહકોએ ત્યાંથી પોતાનું બેટપુસ્તક મેળવી લેવા વિનંતિ છે. જામનગરમાં બેટપુસ્તક મેળવવાનું સરનામું આ પ્રમાણે છે: નવલચંદ છગનલાલ, ચેલાવાળા, દાણાબજાર માંડવી પાસે. અનાજની દુકાને.]

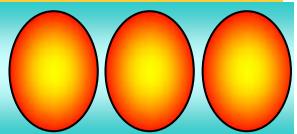
* જિનમંદિર માટે દાન : સૌરાષ્ટ્રના વઠવાણ શહેરમાં શ્રી દિગંબર જિનમંદિર તેમ જ સ્વાધ્યાયમંદિર થયેલ છે, તેના ખર્ચ માટેની રકમમાં તૂટો રહેતો હતો, તે બાબત વઠવાણના મુમુક્ષુમંડળ તરફથી ઈંદ્રોરના સત્ધર્મપ્રેમી સર શેઠ હુકમીચંદજી સાહેબને જણાવવામાં આવતાં, તેમણે ઉદારતાપૂર્વક ૫૦૦૦) પાંચ હજાર રૂ. ની સહાયતા વઠવાણના જિનમંદિર માટે અર્પણ કરેલ છે. આ માટે તેઓશ્રીનો આભાર માનવામાં આવે છે.

* બ્રહ્મચર્ય પ્રતિજ્ઞા : સોનગઢમાં ભાઈરવા સુદ પાંચમના રોજ કલોલના રહીશ ભાઈશ્રી આત્મારામ ડાલ્યાભાઈ તથા તેમના ધર્મપત્ની અમૃતબેન—એ બંનેએ સજોઠે પૂ. ગુરુદેવશ્રી પાસે આજીવન બ્રહ્મચર્ય-પ્રતિજ્ઞા અંગીકાર કરી છે; તે માટે તેમને ધન્યવાદ.

બે ફંજાર પાનાંનું ઉત્ત્ય આધ્યાત્મિક સાહિત્ય

માત્ર રૂ. આઠ માં

પરમ પૂજ્ય શ્રી કાન્જી સ્વામીએ સમયસાર
 ઉપર જે પ્રવચનો કર્યા છે તે અનુક્રમે છપાઈને પ્રસિદ્ધ
 થાય છે. તેમાં ચાર ભાગ પ્રસિદ્ધ થઈ ગયા છે.
 અનાદિકાળથી સંસાર-પરિભ્રમણમાં જીવ શા કારણે
 રખડી રહ્યો છે અને તેનું એ સંસાર-પરિભ્રમણ કઈ
 રીતે મટે ? તે આ પ્રવચનોમાં ખાસ વિશિષ્ટ શૈલીથી,
 ઘણી સહેલી રીતે સમજાવવામાં આવ્યું છે. આ
 સમયસાર-પ્રવચનોના ભાગ ૧-૩-૪ દરેકની કિંમત
 ૩-૦-૦ છે અને ભાગ બીજાની કિંમત ૧-૮-૦ છે. એ
 રીતે ચાર ભાગની એકંદરે કિંમત રૂ. ૧૦-૮-૦ થાય
 છે. પરંતુ દીવાળી સુધીમાં ચારે ભાગનો સેટ એક
 સાથે ખરીદ કરનારને નીચે પ્રમાણે ખાસ લાભ
 આપવાનું નક્કી કર્યું છે:-

- (૧) સાડાદસ રૂપિયાની કિંમત આપીને ચારે ભાગ
 એક સાથે ખરીદનાર જિશાસુને એક વર્ષ સુધી
 આત્મધર્મના ગ્રાહક ગણવામાં આવશે: તેમણે
 આત્મધર્મનું લવાજમ ભરવું પડશે નહિ. અથવા
 તો-
- (૨) ચારે ભાગનો સેટ એક સાથે ખરીદ કરનારને રૂ.
 સાડા-દસને બદલે ફક્ત આઠ રૂ. માં આપવામાં
 આવશે.
- (૩) ચાર ભાગમાંથી કોઈ ભાગ છૂટક ખરીદનારને
 સાડાબાર ટકા વળતર કાપી આપવામાં આવશે.

[આ ઉપરાંત ટપાલ ખર્ચ જુદું સમજવું.]

દરેકે દરેક જિશાસુઓએ પૂ.
 ગુરુદેવશ્રીના સમયસાર-પ્રવચનોનું ઓછામાં
 ઓછું એક પુસ્તક તો અવશ્ય વાંચી જવા
 ખાસ ભલામણ છે.

: પ્રાસિસ્થાન:

શ્રી જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ,

સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)